REKINOSZONAS-

pamociejszona,

cik

ziemniku-laudim wajaga.

Itiej gromatienia sarakstiejta un izdrukowota

caur

Draugim Łatwiszu-Barnu Inflantuziemis.

Rejgâ.
1863szâ godâ.

Nomâ tajsiejszonas gromotu Ernesta Platesa.

No zensures atwehlehts.

Rihgâ, 12tâ Nowember mehnescha deenâ 1862trâ gaddâ.

Ciniejgam Mociejtojam

Danielam Rymkiewiczam,

Dekanam Łubana pusies un Wiersinikam Warklonu Bazniejcys,

Ciniejgam Mociejtojam

Tomaszam Kopciam,

Dekanam zamô Dynaborga un Wiersinikam Leyksnys Bazniejçys,

Ciniejgam Mociejtojam

Jezupam Jałowieckam,

Dekanam wiersiejô Dynaborga un Wiersinikam Krosłowys Bazniejcys

un

Ciniejgam Mociejtojam

Jezupam Macilewiczam,

Wiersinikam Bazniejcys Duksztugoła-Szadurskûs,

kotry

ar tâwa prôtu sirśniejgi ap tû godoj, laudś dziejwojami iksz winiu Parafiejom un Dekanatim łaj top mudynoti ua prôta cielszonu,

szej gromatienia

par patiejcibys ziejmi

ir dawynota

1863szâ godâ,

Jaunagoda mieniesza 1mâ dinâ.

1*

Pryszkwordi.

Ni wîns tajds na byuś, kas na prostu iksz mozuma rekinot'. Kad tiew ir 5 rubli rukâ, un tû 2 rublus wiel daboj, kurs tod na zynoś, ka tiew kupâ 7 rubli tagad irajda? Barns pamaniejs, ka tiew, jo tu nu szym 7 rublim 3 izdud, wys wiel 4 palîk. Bet kad tys rekiṅs pułkôs iksz symtim un tyukstuszym it, tod bez rekinoszonas-zinis un wyssugudrokajs cyłwaks na spiej tô numaniejt.

Un kocz łaj sieu cyts kupćś aba towara-pierciejs pi pierkszonas un porduszonas daudź litu prut gołwâ izrekinot', tod wys gon wajrôk ir tajdu laużu, kotry un mozoku skajtli namok poszy saskajtiejt un izlejdzynot', un kotrym uz cyta cyłwaka wôrda ir joatsadud.

Diel to tod kab ikkurs iksz wyssajdom tajdom wajadziejbom zynotu pats sieu palejdziejt, szê itiej gromatienia sarakstiejta, kur ikkotrys, tû abdumodams, un pieć tos sze dutas pamociejszonas wyssajź raudziejdams, wîgli warejś izawujciejt rekinoszonas-zinis, un tułajk jau warejs byut mîrejgs (spokojns), ka ni pats wińsz nikod wîn wajr neapsamoniejs, ni cyts warejs winiu apmoniejt.

Rekinoszonas
pamociejszona.

1.

Ap skajtiejszonu.

Kas gryb mociejtis rekinot', tam papryszku joprut skajtiejt: wîns, diwi, trejs, czetry, un taj lejdz symtam. Tułajk otkon nu jauna: symts un wîns, symts un diwi, symts un trejs, lejdz utru symtieni; nu tagad diwi symti un wîns, diwi symti un diwi, diwi symti un trejs, diwi symti un czetry, un tod trejs symti, czetry symti, un taj tys it ar wînu uz pryszku lejdz dasmytu symtieni, kotrys top nusaukts tyukstuszs. — Kas tolok gryb skajtiejt, tam otkon joisok: wins, diwi, trejs un taj lejdz dieśmit symtim, tod tułajk winiam diwi tyukstuszy byuś piskajtiejti, un t. t.

Jkkotru rejzi, kod wîns symts, aba tyukstuszs nuskajtiejts, otkon ar wîns, diwi, trejs jo-isok.

2.

Ap cyfrom, aba skajtlu-ziejmiom.

Cyfras aba czejpiery ir skajtlu-ziejmies, taj kaj litery ir rokstu-ziejmies. Tajdu cyfru ir deśmit, pruti: 1, 2, 3, 4, 5. 6, 7, 8, 9, un 0, kotra saucas tukszziejmie aba nulla. Poszas tos tukszziejmies niko wîn na gieltiej, un kad tu (0000) czetras nulles, un wiel wajrôk tajdu rakstiejtu, wyssas naw ni-kas. Bet winias diel tô ir izdumotas, kab cytom cyfrom wiertiejbu dut, un kab lełokus pułkus izszkiert'. —

Ar szom dieśmit cyfrom wyssi skajtli, łaj sieu byutu kocz kajdi leły, ir rokstami un izsokami. — Jo grybi deśmit rakstiejt, tod lić pi cyfrys 1 pa łobaj rûkaj wiel tukszziejmi kłot, taj: 10. Jo grybi diwidieśmit rakstiejt, tod lić pi cyfrys 2 wiel 0 pa łobaj rûkaj, pruti taj: 20, tod tys ir diwidieśmit, un tajpat' trejsdieśmit, 30, czetrdieśmit, 40, un taj lejdz 90. Jo grybi symts rakstiejt, tod pi cyfrys 1 wiel diwi nulles pa łobaj rûkaj jôpilik, taj: 100; tajpat' arydzan diwisymti, 200, trejssymti 300, lejdz 900. — Jo grybi rakstiejt dasmytu symtu tys ir tyukstuszy, tod trejs tukszziejmies wajadziejgas, 1000, un taj tolok 2000 lejdz 9000. — Sze wiel ir jopimiń: tukszziejmie prykszâ, aba cytaj cyfraj pa kajraj rûkaj, naw nikas, un na wajroj skajtli; 01, 001, 0001, nawa wajrôk, kaj wîns pats.

3.

Ap cyfru wiertiejbu.

1 ir tik wins
10 ir dieśmit
100 ir symts
1000 ir tyukstuśza.

Ar ikkotru nulli wajrôk, skajtlis ar palîk dieśmit rejźu lełoks. 10000, tys jau ir dieśmit tyukstuszu. Tajpat' tys ir ar cytom cyfrom.

2, 3, ir diwi, trejs.
20, 30, ir diwidieśmit, trejsdieśmit.
200, 300, ir diwisymti, trejssymti.
2000, ir diwi tyukstuszy, un taj tolok. Cyfrys wiertiejba pait todel nu tos witys, kur winia stow.

Pyrmâ witâ pa łobaj rukaj stow wîniei aba winiejbas.
Utrâ witâ, uz kajru pusi idams, stow dieśmitniki.
Treszâ witâ uz kajru abą krejsu pusi stow symtniki.

Catturtâ witâ uz krejsu pusi stow tyukstuszniki, un ikkotra cyfra uz krejsu pusi wyssod dieśmit rejźu wajrôk wiertiej na kaj tiej posza cyfra winiaj pa łobaj rukaj stowadama; diel probys rakstiejsim 4444.

Tiej cyfra 4 pyrmâ kortâ pa łobaj rûkaj ir 4 winiejbas, cyfra 4 utrâ kortâ ir 4 dieśmitniki, cyfra 4 treszâ kortâ ir 4 symti, un cyfra 4 catturtâ kortâ ir 4 tyukstuszy. Tod tagad szys skajtlis (4444) taj ir izsokams: czetrys tyukstuszys, czetry symti, czetru dieśmit un czetry.

Sze dudam diel parauga aba diel probys: 1469, 3581, 2972, 8756, 2314, 9999, 1234. Kad wajrôk nekaj czetras cyfras, tod apziejmoszonas wajaga, łaj jûs łobok waratu izszkiert'.

4.

Ap cyfru apziejmoszonu un izsaciejszonu.

Kad szu skajtli redzi, — 100,000 — cik tys ir? Apziejmoj tû, nu łobas pusies isokdams, un pi ikkotras cyfras saciejdams: winiejbas, dieśmitniki, symtniki, tyukstuszniki.

Pi catturtas cyfras tajsi szu ziejmi (,); tiej ziejmie tiew rôda, ka tur ir tyukstuszys. Tułajk soć nu tos poszas apziejmotas cyfras otkon skajtiejt: wîns, dieśmit, symts. Tod byuś wîglôk izsokams: wîns symts tyukstuszy; jo 100 ir symts, un tos trejs nulles pakalâ roda, k a n a s y m t s w î n, bet s y m t s t y u k s t u s z u irajda: todiel taj ziejmiaj wyssod jostow tyukstuszniku witâ.

Bet cik szys skajtlis rôda? 321, 468. Dori taj, kaj pyrmiejt. Soki nu łobas rûkas isokdams pi 8: winiejbas; pi 6 soki: dieśmitniki; pi 4 soki: symti; pi 1 soki: tyukstuszy, un diel piminiejszonas, ka tys nawa wina winiejba, bet wîns tyukstuszniks, lić szytu ziejmi (,) kłot. Soki otkon pi tos apziejmotas cyfras 1: wîns; pi 2 soki: dieś-

mit, un pi 3 soki symts. Tagad zyni, kajda ikkotra cyfra, un cik winia wiertiej: tiej cyfra 3 ir trejs symti, un cyfra 2 ir diwidieśmit, un 1 ir wîns tyukstuszs; un nu wiel 4 ir czetrysymti, 6 ir sieszdieśmit, un 8 ir ostoni, un nikas wajrôk. Tod tagad wyss tys skajtlis 321,468 taj ir izsokams: trejs symti diwidieśmit un wîna tyukstusza, czetry symti sieszdieśmit un ostoni.

Diel probys tiew duszu skajtli ar sieptieniom cyfrom: 3'060,790.

Apziejmoj szû, kaj essi mocieis. Ajz treszas cyfras tajsi strejpiejti (,), ajsto tie sôcas tyukstuszys; tagad skajti nu szos nulles otkon trejs kortas, un tod pi tos 3 patajsi aukszy strejpiejti.

Sze tod ir tyukstusza rejźu tyukstuszu, kû ejsok nusauc: milioni. Tod tagad tys skajtlis 3'060,790 sze ittaj ir iztiejcams: trejs milioni, sieszdieśmit tyukstuszu, sieptieni symti un diewindieśmit.

Cik tys ir milions, tû eś tiew rodiejszu mozâ lejdziejbâ.

Kad kajdam bogotam Kungam lełs obulu-dorzs byutu, un tamâ dorzâ tyukstuszys kûku, un ikkotrâ kûkâ tyukstusza obulu, tod tam Kungam byutu 1000 rejźu 1000 obulu, aba wîns milions obulu.

Kad grybi skajtlus apziejmot, tod wyssod jo-isok nu łobas pusies, bet kad winius grybi iztiejkt aba izsaciejt, tod jo-isok nu kajros pusies:

Sze wiel naskotras probas:

1101, tys ir: tyukstusza, wîns symts un wîns.
1010, — tyukstusza un dieśmit.
1001, — tyukstusza un wîns.
1111, — tyukstusza, wîns symts un winpaćmit.
2045, — diwi tyukstuszys, czetrdieśmit un pici.
9999, — diewinis tyukstuszys, diewini symti, diewindieśmit un diewini.
23,571, — diwidieśmit un trejs tyukstuszys, pici symti, sieptindieśmit un wîns.

30,060,	tys ir:	trejsdieśmit tyukstuszu un sieszdieśmit.
867,123,	—	ostoni symti sieszdieśmit un sieptinis tyukstuszys, wîns symts, diwidieśmit un trejs.
101,300,	—	symts un wîna tyukstusza un trejs symti.
2·345,609,	—	diwi milioni, trejs symti czetrydieśmit picys tyukstuszys, sieszy symti un diewini.
56·004,006,	—	piédieśmit sieszy milioni, czetrys tyukstuszys un sieszy.
203·015,802,	—	diwi symti un trejs milioni, picpaćmit tyukstuszu, ostoni symti un diwi.

Kad tiew kajdi skajtli ir rokstomi, tod tu łabi tiemiej skajtlu wiertiejbu un wîtu. Jo grybi rakstiejt: trejsdieśmit sieszy, tod zyni: winiejbas stow pa łobaj rûkaj un dieśmitniki pa krejsaj, todel jôroksta 36. — Jo tiew byutu joroksta trejs symti sieszdieśmit un pici, tod isoć ar symtim, un lić 3 pa krejsaj rûkaj; tamâ padigâ, aba winiejbu kortâ, lić 5, tod tys byuś 365. — Jo tu pici symti un pici rakstiejt grybadams, taj rakstiejtu (55), tod tys nabyutu łabi un ryktiejgi parakstiejts, ajsto kad tys tik ir piedieśmit un pici. — Kû tod jôdora, kab tos cyfras pa krejsaj pałyktu par symtnikim? Lić tukszziejmi pa wydu; caur tû ti pici, kur utrâ kortâ pa krejsaj ir stowiejuszy, tagad top symtniku-kortâ ajzcalti, un tagad 505 ir ryktiejgi rakstiejts. — Sze nu redzit, kaj tukszziejmies (aba nulles) cisz luti wajadziejgas.

Kad byutu joroksta: picys tyukstuszys un piedieśmit, tod roksti 5, un pimini, ka szû cyfru catturtâ aba tyukstuszniku-kortâ jostota. Symtniku tie naw; todiel lić winiu witâ, pruti treszâ kortâ, tukszziejmi; dieśmitniku-kortâ lić otkon 5; un winiejbas nikajdas naw, todel lić winiejbu

kortâ otkon nulli. Tagad ryktiejgi stowiejs 5050. — Kad tiew diewiendieśmit czetry tyukstuszys ir rokstamys, tod pimini, ka tiew picas cyfras wajadziejgas, lić 9 piktâ kortâ, 4 catturtâ kortâ, un pipildiej tos cytas kortas ar tuksziejmiom, todel ka sze ani symtniki, ani dieśmitniki, ani winiejbas na top pimynati. — Taj raugi, skajtlus ryktiejgi rakstiejt, un wieryś wyssod uz pidaramu ikkuras cyfras witu.

5.

Ap rekinoszonas darejbom aba sposobim.

Tajdu sposobu aba darejbu ir czetry, zynot: 1) saskajtiejszona, 2) atskajtiejszona, 3) wajrynoszona aba rejzynoszona un 4) dalejszona. Ti czetry sposobi aba rekinoszonas darejbas salîk galwiejgu ajzgruntynoszonu wyssas cytas rekinoszonas un ziemniku laudim ar jau un tô ir gona. Bet jo kajdam ejstyn wigłys gajsz prots ir, tod tys wiel treju skajtlu rekinoszonu un mozumu nu dalu rekinoszonas war kłot mociejtiś.

6.

I. Ap saskajtiejszonu.

Mozus skajtlus war gołwâ saskajtiejt'; 2 un 3 ir 5, un wiel 4 kłot ir 9. Bet kad tiew josaskajta 65 un 501 un wiel 17, tod tiew jau gryuts byutu, tû gołwâ saskajtiejt'. Caur rekinoszonu tys wîgli noksiś.

Dori taj:	Papryszk roksti	65
	tagad roksti	501
	lić wiel zamu	17

un tajsi strejpi zam szym skajtlim.

Tagad soć nu łobas rûkas kûpâ skajtiejt, saciejdams: 7 un 1 ir 8, un 5 kłot ir 13. Lić tos 3 zam strejpies pa łobaj rûkaj, un tû 1, kotrys tiew palîk un kotrys ir dieśmitniks, piskajti pi utros ajles, saciejdams: 1 un 6 ir 7. Tukszziejmie nawa nikas; pi tim 7nim piskajti tû 1, kotrys zamu stow, tod tys kûpâ ir 8, pruti 8 dieśmitniki; todiel lić szus 8 zam strejpies utrâ kortâ. Treszâ ajlê ir tik 5; tus 5 lić zamaszkajâ treszajâ ajlê, tod tiew iznokś 583. — Ar tajdu sposobu daudź un tus poszu łełokus skajtlus wîgli war saskajtiejt; tik tû ir jôpimiń un jô-tiemiej: cyfras wyssod wajaga likt pidarejgâ witâ; winiejbas zam winiejbom, dieśmitnikus zam dieśmitnikim, symtnikus zam symtnikim, tyukstusznikus zam tyukstusznikim, un taj tolok; cytajź byutu sajukszona un maldiejszonas.

Kad byutu josaskajta: 5, 30, 400, 1490 un 99, tod roksti taj:

$$\begin{array}{r} 5 \\ 30 \\ 400 \\ 1490 \\ 99 \\ {\scriptstyle 121} \\ \hline 2024 \end{array}$$

Pyrmu ajli pa łobaj rûkaj saskajtût' tiew iznokś 14; lić tus 4 pyrmiejâ kortâ zam strejpies. Tod 1, kotrys ejstyn ir dieśmitniks, pi utros ajles ir piskajtams, kur stow tikwîn dieśmitniki; todiel tû war ar mozokom ziejmiom tyulejt strejpis wiersâ utrâ kortâ pirakstiejt, un taj saciejt: 3 un 9 ir 12 (ajsto kad tukszziejmie aba nulla ir porłacama), un wiel 9 ir 21, un wiel wîns ir 22. Lić tûs wînus 2 zam strejpies; tûs utrus 2, kotry jau symtienius rôda, roksti strejpis wiersâ treszejâ ajlê, symtniku kortâ, un da tim winius piskajtiejdams soki: 4 un 4 ir 8, un wiel 2 kłot, ir 10. Lić tû 0 zam strejpies treszâ kortâ,

un piroksti un piskajti tû 1 da catturtaj kortaj, kur tyukstuszniki stow, saciejdams: 1 un 1 ir 2. Lić tagad tus 2 zamaszkâ, tod wyss skajtlis kûpâ byuś 2024.

Diel probys un izraudziejszonys sarekinoj wiel sze itus skajtlus, rakstiejdams winius pidarejgâ witâ:

1) Roksti: 7. 84. 40. 300. 6171. 801. 19. Cik tys ir?

2) Cik ir: 919. 25. 280. 700. 56. 5050. 110. 91. 3004?

3) Saskajti: 666. 3. 5670. 53. 333. 400. 6333. 226.

4) — 7422. 10235. 13684. 17567.

5) — 43. 15. 86. 71.

6) — 18. 240. 26. 1000. 501.

7) — 300. 7234. 8. 172. 5093. 7356.

8) — 4320. 35750. 513823. 91367. 8210. 467. 54. 321.

9) — 273849. 847362. 516273. 8·495061. 72·839405, 6·273849. 546576. 89999. 8000.

10) — 5346. 32. 183. 5. 7. 10. 9071.

11) — 12345. 6789. 123. 45678. 90. 1234. 56789.

12) — 27. 309. 91. 9518. 992. 87006. 8765. 90014.

13) — 6524. 308. 2976. 5. 42.

14) — 69035. 60. 428. 8302. 16. 40.

15) — 451. 17. 1249. 8. 123. 987. 5.

16) — 520. 8. 75. 3. 2134. 64000. 849. 70. 346. 1234. 567. 218312. 51348. 1250.

17) — 18. 7. 436. 8342. 10270. 4533. 455. 63. 504. 2399. 89010. 763. 52.

18) — 965. 420. 635. 1540. 28. 730. 3476. 543. 14. 988. 3410. 23. 476. 8.

19) — 45678. 9876. 50311. 8999. 31767. 5678. 1111. 850. 4567. 9898. 123. 217. 1234. 670.

20) Saskajti: 8040. 3070. 2020. 8004. 7008. 6005.
21) — 490890. 8740. 66030. 93820. 70.
22) — 1845. 7636. 5324. 3251. 8765. 3243.
23) — 4876. 9385. 8764. 9999. 3333. 4444.
24) — 336. 587. 489. 777. 879. 354. 706. 570. 348. 768. 567, 324.
25) — 978. 596. 340. 706. 387. 594. 687. 590. 367. 853. 958. 768.
26) — 999. 999. 999. 999. 999. 999. 999. 999. 999. 999. 333.
27) — 29. 45. 48. 76. 84. 99. 88. 67. 38. 45. 37. 75. 48. 59. 63. 78. 69. 55. 69. 47. 58. 98. 33. 47. 55. 44. 38.
28) — 336394. 234578. 349854. 763762. 342356. 239876. 345678. 298765. 348759. 268754. 597654.
29) — 796537. 475372. 237753. 587739. 264587. 539759. 28764. 3892. 547. 28. 9.
30) — 999999. 888888. 777777. 666666. 357893. 458976. 38750. 2634. 387. 98. 9.

7.

II. Ap atskajtiejszonu (atnimszonu).

Atskajtiejszona naw cyts nikas, kaj kad tu mozoku skajtli aba pułku nu leloka atjem, aba atskajti, un pieć pazawier cik palîk. Mozumâ tû jau gon wyssi prut, bet kad tû lełumâ gryb zynot', tod jau uz rekinoszonu jopasadudas.

Diel probys: Kad tiew zynoms, ka tu nu sowa tiejruma 92 pyury rudzu essi izkulś, un kletî pagłobois, un

ka tu ar wyssu, ku tu otkon essi izsieis un mojôs apieds ar sowu sajmi, par wysswyssu skajtiejdams 81 pyuru izdiewi, cik tod pyuru wiel klêtî tiew palîk? Dori sze itaj:

Roksti papryszku, cik pyuru tu ijemi 92
un zamu, cik nu tim izdiewi 81
11

un wielć strejpi zamu un atskajti zamieju skajtli nu wiersiejo skajtla, nu łobaj rûkaj isokdams un saciejdams: 1 nu 2 palik 1; lić szu 1 pyrmiejâ ajlê zam sjrejpies. Tułajk soki otkon: 8 nu 9 palîk aba atlîk 1, un lić itu 1 utrâ ajlê zam strejpies. Tys skajtlis kurs tagad zam strejpis stow, ir atlikamajs skajtlis aba atlikums, un tiew rôda, cik pyuru rudzu tiew wiel kletî da porduszonaj ir pałykuszy, pruti 11. Lełokajs skajtlis wyssod wiersâ, mozokajs zamu ir rokstams. Sze diel probys wiel cytas izrekinoszonas:

1) Atskajti: 23517 nu 98769.
2) — 51621 nu 92873.
3) — 1234 nu 9999.
4) — 56724 nu 78946.
5) — 2342 nu 8765.
6) — 12126 nu 27389.
7) — 5432 nu 9764.

Bet kab cyts byutu 136 pyuru nu sowa tiejruma dabois, un 87 izdiewis, cik tod tam wiel byutu kletî?

Piroksti, kaj pyrmiejt, tû lełoku skajtli auszki . 1.3.6
un tû mozoku zamaszkâ 87
49

tajsi strejpi un soć rekinot', saciejdams 7 nu 6. — Bet tys na war byut; ajsto kad lełoku skajtli na war atjemt' nu mozoka. Ku tod darejt? Dori taj. Saciejdams: 7 nu 6 newaru atjemt, todiel mań pi kajminia jo-ajznam. Ajzniem 1 nu tus 3ju, kur kłot stow, un tajsi pi 3 szû ziejmi (.) sônûs. Kad tagad szy 3, nu kurym tu 1 ajzniemis essi, ejstyn ir 3 dieśmitniki, tod tu essi paniemiś

dieśmit, kotrus tagad pi tim 6 pyrmiejâ kortâ jô-piskajta. Szy 6 gieltiej tagad tik daudź, kaj 16, un tu wary todiel saciejt: 7 nu 16 atlik 9. Tû ar pierstim wary nuskajtiejt. Lić tagad ti 9 zamaszkâ zam strejpies, un soki otkon pi utros ajles: 8 nu diwieim, — ajsto kad ti 3 ar tû ziejmi (.) naw wajr 3, bet tik 2, jo 1 jau ir atjemts; 8 nu 2 ar ne wary atjemt. Dory todiel kaj pyrmień, tajsi pi 1 itû ziejmi (.), caur ku tu 10 ajzjemis essi, un soki: 8 nu 12 atlik 4, un lić tus 4 zamu zam 8. — Tys 1 ar ziejmi naw nikas; ajsto tu treszejâ kortâ waratu nulli aba tukszziejmi zamaszkâ likt', bet tô tu ne dory, todiel, ka nulla pryszkâ nikô ne gieltiej. Taj tiew nu tim 136 pyurym palîk (atlîk) 49. —

Jo grybi zynot, waj tu ryktiejgi rekinois essi, tod saskajti tû skajtli, kuru tu atniemi ar tû, kurs ir palics, — pruti sze 87 un 49, tod tam lełokam skajtlam jo-iznok, nu kura tu tû mozoku atniemis essi, pruti szy 136

Wieryś:	87
	49
	136

Sze wiel naskotras izrekinoszonas:

8)	Atskajti	91283	nu	152436.
9)	—	7814	nu	23456.
10)	—	8761	nu	923574.
11)	—	979	nu	543268.
12)	—	94648	nu	162465.
13)	—	18774	nu	64382.
14)	—	97689	nu	234567.

Wiel diel probys tiew byuś nu	5.0.4
atskajtiejt aba atniemt.	328
	176

Kaj ta tu darejsi? Soki taj: 8 nu 4 ne waru atnimt, todiel mań nu kajminia skajtla 1, jo-ajznam. Tajsi pi 0 ajzjemszonas-ziejmi kłot. — Bet kad tukszziejmiej poszaj nawa ko ajzdut, tod ajsto ej tolôk pi cyfrys 5, tajsi tur

otkon tû ajznimszonas-ziejmi, un soki: 8 nu 14 atlik 6. Szûs 6 lić zam strejpis. Tiej nokamô nulle bieja caur ajznimszonu nu 5 par 10 pałykusie; bet nu winias otkon 1 ir ajznimts uz cyfru 4 pyrmiejâ kõrtâ; todiel szy 0 tagad tik ir 9. Tod soki, pi utrôs ajles isokdams: 2 nu 9 atlik 7; lić tos 7 zam strejpies, un soki wiel: 3 nu 4 (ajsto tiej cyfra 5 ar tû ajzniemszonas-ziejmi tagad par 4 pałykusie) atlik 1; redź, tod tiew iznok 176, un tys ir tys atlikums nu 504, kad tu 328 nu winiom atskajti.

Diel probys wiel kajdas rekinoszonas:

15)	Atskajti	94634	nu	126029.
16)	—	12348	nu	78037.
17)	—	118762	nu	230405.
18)	—	92391	nu	107080.
19)	—	88765	nu	203040.
20)	—	76462	nu	123060.

Bet tagad wiel nu 5607
atskajti 1003
4604

Soki taj: 3 nu 7 atlik 4; 0 nu 0 ni kas natiejk atniemamams; lić uz tos witys 0; otkon 0 nu 6 atlik ti poszy 6, un 1 nu 5 atlik 4. Roksti wyssus szus skajtlus zam strejpieś, tod tiew atlik 4604.

21)	Diel probys atniem:	1700	nu	12603.
22)	— — —	23001	nu	56018.
23)	— — —	90008	nu	708762.
24)	— — —	1·000640	nu	5·643208.

Bet cik palikś (atlikś) kad tu nu 5.0.06
atskajtiejsi 2976
2030

Sze taj jôdora: 6 nu 6 atlik 0; kad 7 nu 0 grybi atnimt, tod tajsi ajzniemszonas-ziejmi pi utras tukszziejmies, un kad redzi ka pi szos ni kô naw, tod tołok tiew jo-ît pi tos 5, un tur jo-tajsa ajzniemszonas-ziejmi. Nu soki

tagad: 7 nu 10 atlik 3; 9 nu 0, kotra tagad (kaj sieukura 0 kotra wîn topa porlekta) par 9 ir pałykusie, ne atlîk nikas. Ne ajzmierś 0 zamaszkâ nulikt! — 2 nu 5, kotra tagad tikwin ir 4, atlik 2. Ar tajdu sposobu tiew par wyssu byuś atlics: 2030.

Sze wiel diel probys aba diel parauga cytas izrekinoszonas:

25)	Atskajti	18243	nu	20051.
26)	—	12345	nu	91002.
27)	—	9·876543	nu	12·300045.
28)	—	91234	nu	210000.
29)	—	764062	nu	3·014000.
30)	—	7·804921	nu	9·811001.
31)	—	13246	nu	56789.
32)	—	2423	nu	98979.
33)	—	4·362511	nu	7·586943.
34)	—	23610	nu	98624.
35)	—	7020	nu	57563.
36)	—	4030	nu	689030.
37)	—	202010	nu	809040.
38)	—	2827	nu	4341.
39)	—	704	nu	5612.
40)	—	1978	nu	7853.
41)	—	7736	nu	18345.
42)	—	19682	nu	42561.
43)	—	858	nu	73467.
44)	—	132917	nu	356842.
45)	—	28	nu	601.
46)	—	136	nu	705.
47)	—	13278	nu	40302.
48)	—	20238	nu	80501.
49)	—	3415	nu	90104.
50)	—	34	nu	6200.
51)	—	83	nu	7100.
52)	—	239	nu	8009.
53)	—	178	nu	10000.

54)	Atskajti	3170	nu	20040.
55)	—	213148	nu	500200.
56)	—	280317	nu	8·000500.

8.

III. Ap wajrynoszonu aba rejzinoszonu.

Pyrm isokszonas mociejtis sposoba wajrynoszonas un dalejszonas, wajaga kończa winrejźwin aba rejzis-rekienini nu gołwys pawyssam łabi bez majsiejszonas izamociejt, taj kab winiu cauryn caury uz prykszu un atpakal ejstyn łabi zynot, un diel probys kab tu natikwin zynotu saciejt, cik ir 4 rejźis pa 8, bet arydzan, cik ir 8 rejźis pa 4. Todiel mociś (wujciś) tu tô rejzis-rekieninia ejstyn łabi, un łaj cyts tiewi daudźrejź porwajcoj nu gromotas, cikam tu jau ni kur wîn wajr nasamaldiejsi un winiu ejstyn cauryn caury nu prota zynosi. Sze ir tys Winrejźwins aba rejzisrekieniňsz uz nokamos łopys:

Winrejźwins aba rejzis-rekieninsz.

1	rejź	1	ir	1	
2	rejź	2	ir	4	
2	rejź	3	ir	6	
2	rejź	4	ir	8	
2	rejź	5	ir	10	
2	rejź	6	ir	12	
2	rejź	7	ir	14	
2	rejź	8	ir	16	
2	rejź	9	ir	18	
2	rejź	10	ir	20	
3	rejź	3	ir	9	
3	rejź	4	ir	12	
3	rejź	5	ir	15	
3	rejź	6	ir	18	
3	rejź	7	ir	21	
3	rejź	8	ir	24	
3	rejź	9	ir	27	
3	rejź	10	ir	30	
4	rejź	4	ir	16	
4	rejź	5	ir	20	
4	rejź	6	ir	24	
4	rejź	7	ir	28	
4	rejź	8	ir	32	
4	rejź	9	ir	36	
4	rejź	10	ir	40	
5	rejź	5	ir	25	
5	rejź	6	ir	30	
5	rejź	7	ir	35	
5	rejź	8	ir	40	
5	rejź	9	ir	45	
5	rejź	10	ir	50	
6	rejź	6	ir	36	
6	rejź	7	ir	42	
6	rejź	8	ir	48	
6	rejź	9	ir	54	
6	rejź	10	ir	60	
7	rejź	7	ir	49	
7	rejź	8	ir	56	
7	rejź	9	ir	63	
7	rejź	10	ir	70	
8	rejź	8	ir	64	
8	rejź	9	ir	72	
8	rejź	10	ir	80	
9	rejź	9	ir	81	
9	rejź	10	ir	90	
10	rejź	10	ir	100	
10	rejź	100	ir	1000	

Apgruziejts winrejźwins aba rejzis-rekieninsz.

10	rejź	10	ir	100	
10	rejź	9	ir	90	
10	rejź	8	ir	80	
10	rejź	7	ir	70	
10	rejź	6	ir	60	
10	rejź	5	ir	50	
10	rejź	4	ir	40	
10	rejź	3	ir	30	
10	rejź	2	ir	20	
10	rejź	1	ir	10	
9	rejź	9	ir	81	
9	rejź	8	ir	72	
9	rejź	7	ir	63	
9	rejź	6	ir	54	
9	rejź	5	ir	45	
9	rejź	4	ir	36	
9	rejź	3	ir	27	
9	rejź	2	ir	18	
9	rejź	1	ir	9	
8	rejź	8	ir	64	
8	rejź	7	ir	56	
8	rejź	6	ir	48	
8	rejź	5	ir	40	
8	rejź	4	ir	32	
8	rejź	3	ir	24	
8	rejź	2	ir	16	
8	rejź	1	ir	8	
7	rejź	7	ir	49	
7	rejź	6	ir	42	
7	rejź	5	ir	35	
7	rejź	4	ir	28	
7	rejź	3	ir	21	
7	rejź	2	ir	14	
7	rejź	1	ir	7	
6	rejź	6	ir	36	
6	rejź	5	ir	30	
6	rejź	4	ir	24	
6	rejź	3	ir	18	
6	rejź	2	ir	12	
6	rejź	1	ir	6	
5	rejź	5	ir	25	
5	rejź	4	ir	20	
5	rejź	3	ir	15	
5	rejź	2	ir	10	
5	rejź	1	ir	5	
4	rejź	4	ir	16	
4	rejź	3	ir	12	
4	rejź	2	ir	8	
4	rejź	1	ir	4	
3	rejź	3	ir	9	
3	rejź	2	ir	6	
3	rejź	1	ir	3	
2	rejź	2	ir	4	
2	rejź	1	ir	2	
1	rejź	1	ir	1	

Jau iksz winrejźwins aba iksz rejźis-rekieninia atsarûnas wajrynoszona; bet pi lełokim skajtlim wajaga zynot ejstu wajrynoszonas sposobu. Jo grybi zynot', cik tys ir, kad 36, caur 5 wajrynojsi, tod dori taj: Roksti papryszk 36 lić tus 5 pa łobaj rûkaj zamu, taj 5

180

un tajsi zam obiejom strejpi.

Un tagad soki: 5 rejźis 6 ir 30. Lić itu 0 nu szò skajtla, kas pi winłejbom pidar, pyrmiejâ kortâ zam strejpies, un patury tus 3, kotry dieśmitnikus roda, iksz piminia (iksz gôda). Un soki otkon: 5 rejźis 3 ir 15, (pruti 15 dieśmitniki) un piskajti pi szym 15 dieśmitnikim wiel tus 3 dieśmitnikus, kurus tu piminiâ paturei, tod tiew iznok 18. Szus 18 roksti nu tos 0 pa krejsaj pusiaj, tod ar tû 0 kupâ byuś 180; un tys ir ryktiejgi.

Wiel diel probys wajrynoj 145 caur 9. . . . 145

9

1305

Soki: 9 rejźis ir 45; tus 5 lić pyrmiejâ kortâ, tus 4 patury piminiâ. Tagad soki: 9 rejźis 4 ir 36, un piskajti sze tus 4, kurus tu essi piminiâ patureis, tod tys ir 40. Roksti tû 0 utrâ ajlê, un patury 4 piminiâ. Nu tagad wajrynoj treszu cyfru, saciejdams: 9 rejźis 1 ir 9, un piskajti tus 4, kurus piminiâ biei patureis, tod tys ir 13, kas nu ar zamu ir jo-piroksta zam strejpies. Tod tagad ar wyssu iznok 1305. — Tajpat tiew wajag darejt, kad augszy wiel wajrok ir cyfru.

Sze wiel cytas dudas cyfras diel paraudziejszonas:

1) Wajrynoj 987,654,321 caur 2.
2) Wajrynoj tû poszu skajtli — 3.
3) — — — 4.
4) — — — 5.
5) — — — 6.
6) — — — 7.

7) Wajrynoj 987,654,321 car 8.
8) — — — 9.

Sze wiel cyta wajrynoszona, kur zamiejâ kortâ wajrok ne kaj wîna cyfra.

Papryszku wajrynoj 507
car 52

Tajsi strejpi un isoć wajrynoszonu ar pyrmu cyfru pa łobaj rûkaj, saciejdams: 2 rejźis 7 ir 14.

Lić 4 zam strejpies pyrmiejâ ajlê, patury tû 1 piminiâ, un soki: 2 rejźis 0 ir 0; bet ajsto kad sze tagad wiel 1 nu pyrmos kortys ir piskajtams, tod lić tû 1 utrejâ ajlê, un soki: 2 rejźis 5 ir 10 un roksti tû ar zam strejpies, kur tagad stowiejs 1014.

Bet tagad tys skajtlis 507 tikwîn caur pyrmu cyfru (2) ir wajrynots, un ar wiel car utru cyfru, pruti car 5 ir wajrynojams. Todiel soki: 5 rejźis 7 ir 35, un lić tus 5 zamaszkâ, bet tamâ ajlê, kur tys skajtlis stow, car kotru essi wajrois, pruti utrâ (ajlê). Tod soki otkon: 5 rejźis 0 ir 0, bet piskajti tus pałykuszus 3, un lić winius uz tos wîtas. Tagad soki wiel: 5 rejźis 5 ir 25, un roksti tû kłot, tod taj byuś kaj tu sze redzi.

```
 507
  52
----
 1014
2535
-----
26364
```

Nu tagad tajsi strejpi zam obiejom kortom, un saskajti winius taj, kaj tu pi saskajtiejszonas essi mociels, tod tiew íznokś 26'364.

Sze wiel diel paraudziejszonas:

9) Wajrynoj 45231 caur 21.
10) — 56342 — 32.
11) — 78564 — 54.
12) — 92786 — 76.
13) — 34928 — 98.

Tajpat jôdora, kad zamu ir wajrôk nekaj diwi skajtli.

Diel probys wajrynoj 4365
car 432
8730
13095
17460
1'885,680

Wajrynoj wiel szus skajtlus:

14) 4567 car 345.
15) 8908 — 627.
16) 12354 — 9873.
17) 465879 — 7564.

Sze tagad wiel cytajdoka wajrynoszona. Wajrynoj 567 par 70.

Lić 7 zam 7, un 0 wajrok uz ôryspusi, taj kaj sze stow: 567
70
39690

Wielć tagad strejpi, roksti papryszku nulli zam tos strejpies, un tod soć ar 7 tû augzdieju skajtli wajrynot, saciejdams: 7 rejźis 7 ir 49; roksti tus 9 pi tos 0, un dori tajpat tolok lejdz poszam gołam, tod tiew iznoks 39690.

Sze wiel kajdas rekinoszonas:

18) Wajrynoj 12389 caur 90.
19) — 87964 — 80.
20) — 709256 — 60.

Kad 500 ar 90 byutu wajrynojami, tod dori taj.

Papryszku roksti 500
9 0
45000

un zamu 90, bet taj, kab 9 zam 5, un kab tiej 0 wiel par wînu wîtu tolôk, ne kaj tos augzdiejos nulles stowatu. Nu tagad wielć strejpi, saskajti cik nullu (aba tukszziejmiu) augszy un zamu ir, un lić winias wyssas kûpâ zam strejpies

cytu kłot pi cytys (— sze todiel trejs tukszziejmies top pirakstiejtas —) un tagad soki wiel: 9 rejźis 5 ir 45, un roksti tû kłot, tod tiew iznokś 45000.

Paraugi wiel ar szym skajtlim:

21) Wajrynoj 45900 caur 40.
22) — 89700 — 500.
23) — 231000 — 800.
24) — 8700 — 6000.

Kad 2400 byutu jô-wajrynoj caur 360, tod dori taj. Piroksti papryszku obiejus skajtlus, kaj wajaga.

```
  2400
    36 0
 144,000
    72
 864,000
```

Tagad roksti tos trejs nulles zam strejpies, un wajrynoj wiersiejos cyfras papryszku car 6, tod iznokś pyrmiejâ kortâ 144,000. Tułajk jo-isok wajrynot car 3. — 3 rejźis 4 ir 12; bet szos 2 tu ne wary likt zam utros nulles, bet winiu jô-lik tamâ ajlê, kur 3 stow, pruti zam utru 4. Tod tagad soki: 3 rejźis 4 ir 12, un piroksti 2; wiel soki: 3 rejźis 2 ir 6, un 1 kłot, kurs nu 12 pałyka, tod ir 7; taj tiew iznokś 72. Tagad wielć strejpi un saskajti obiejas kortas, tod byuś kupâ 864000.

Raugi rekinot wiel ar szym skajtlim:

25) Wajrynoj 52700 caur 250.
26) — 8900 — 7600.
27) — 2460 — 980.

Kad nulla atsarûnas iksz wyda kajda skajtla, tod otkon sowajda darejszona. Diel probys wajrynoj . . . 207

```
      caur 108
      1656
     207
    22356
```

Un soki: 8 rejźis 7 ir 56, un lić 6 zam strejpies;

8 rejź 0 ir 0, bet piskajti tus 5, kotry pałyka nu 56, tod 5 nôk utra ajlê; 2 rejźis 8 ir 16.

Itu piroksti, tod pyrmo korta gotowa. Ar nulli nawar rekinot, ani wajrynot'; ej taj garum tolok, un niem szu 1, saciejdams: 1 rejźia 7 ir 7, un lić tus 7 zam 1; ajsto porleciam wînu ajli, kad tiej ajle pidar da nullaj ajsto porleciam wînu ajli, kad tiej ajle pidar da nullaj kotru mias izłajauszy essim. Tod soki: 1 rejźia 0 ir 0, un lić szû 0 pi 7; 1 rejźia 2 ir 2, un [illegible] szus 2 pi 0; tod ir arydzan utra korta gotowa. Tagad wielć strejpi un saskajti, tod zynosi, cik ir 207 rejźis pa 108, pruti: 22356.

Paraugi rekinot wiel ar szym skajtlim:

28) Wajrynoj 3908 car 507; 29) 5016 car 9004; 30) 1234 car 205; 31) 896,745 car 108,090; 32) 78003 car 804; 33) 2635 car 3450; 34) 59423 car 4; 35) tupat car 5; 36) tupat car 6; 37) 2'698,457 car 8; 38) tupat car 9; 40) 250,407 car 23456; 41) tû poszu car 3847; 42) tû poszu car 72635; 43) 69078 car 3456; 44) tû poszu car 7689; 45) tû poszu car 12345; 46) 863 car 20; 47) 863 car 300; 48) 863 car 40; 49) 863 car 500; 50) 2500 car 300; 51) 2500 car 2000; 52) 2500 car 700; 53) 2500 car 900; 54) 3987 car 406; 55) 3987 car 808; 56) 3987 car 1003; 57) 3987 car 2007; 58) 15040 car 905; 59) 15040 car 5702; 60) tû poszu car 8006; 61) tû poszu car 10304.

9.

IV. Ap dalejszonu.

Dalejszona ir zinia, cik rejźu mozokajs skajtlis łełokajâ skajtlî atsarûnas. Mozokas dalejszonas roda jau winrejźwîns kotru miaś jau zynom aba wiel łobok tys

Wîns iksz wîna,

kurs sze stow, un kotru tiew byuś nu gołwys mociejtiś, łaj tu łobok warejtu szu rekinoszonu rekinot':

1	iksz	1	it	1	rejźi
2	—	2	—	1	—
2	—	4	—	2	—
2	—	6	—	3	—
2	—	8	—	4	—
2	—	10	—	5	—
2	—	12	—	6	—
2	—	14	—	7	—
2	—	16	—	8	—
2	—	18	—	9	—
2	—	20	—	10	—
3	iksz	3	it	1	rejźi
3	—	6	—	2	—
3	—	9	—	3	—
3	—	12	—	4	—
3	—	15	—	5	—
3	—	18	—	6	—
3	—	21	—	7	—
3	—	24	—	8	—
3	—	27	—	9	—
3	—	30	—	10	—
4	iksz	4	it	1	rejźi
4	—	8	—	2	—
4	—	12	—	3	—
4	—	16	—	4	—
4	—	20	—	5	—
4	—	24	—	6	—
4	—	28	—	7	—
4	—	32	—	8	—
4	—	36	—	9	—
4	—	40	—	10	—
5	iksz	5	it	1	rejźi
5	—	10	—	2	—
5	—	15	—	3	—
5	iksz	20	it	4	rejźis
5	—	25	—	5	—
5	—	30	—	6	—
5	—	35	—	7	—
5	—	40	—	8	—
5	—	45	—	9	—
5	—	50	—	10	—
6	iksz	6	it	1	rejźi
6	—	12	—	2	—
6	—	18	—	3	—
6	—	24	—	4	—
6	—	30	—	5	—
6	—	36	—	6	—
6	—	42	—	7	—
6	—	48	—	8	—
6	—	54	—	9	—
6	—	60	—	10	—
7	iksz	7	it	1	rejźi
7	—	14	—	2	—
7	—	21	—	3	—
7	—	28	—	4	—
7	—	35	—	5	—
7	—	42	—	6	—
7	—	49	—	7	—
7	—	56	—	8	—
7	—	63	—	9	—
7	—	70	—	10	—
8	iksz	8	it	1	rejźi
8	—	16	—	2	—
8	—	24	—	3	—
8	—	32	—	4	—
8	—	40	—	5	—
8	—	48	—	6	—
8	—	56	—	7	—

8	iksz	64	it	8	rejźis	9	iksz	36	it	4	rejźis
8	—	72	—	9	—	9	—	45	—	5	—
8	—	80	—	10	—	9	—	54	—	6	—
						9	—	63	—	7	—
9	iksz	9	it	1	rejźi	9	—	72	—	8	—
9	—	18	—	2	—	9	—	81	—	9	—
9	—	27	—	3	—	9	—	90	—	10	—

Pi lełokim skajtlim îpaszs dalejszonys sposobs ir jozamociejams.

Jo grybi zynot cik rejzies 4 atsarunas iksz 588, tod dory sze itaj:

```
                                  4
Roksti papryszku . . . . . . . . 588 | 147
                                 4 : :
                                 ----
                                  18 :
                                  16 :
                                  ----
                                   28
                                   28
                                  ----
                                    0
```

Tajsi pa łobaj rûkaj stowu strejpi, un lić itu skajtli, caur kotru byuś dalejt, un kotru wyssod dalejtoju sauc (— sze 4), augszy, un tajsi zam winia wiel mozu szkarst-strejpiejti. (Dalejtoju war ar pryszka dalama skajtla pirakstiejt; redzi sze itaj: — 4 : 588 | —). Nu tagad soć ar tû 4 wyssu dalamu skajtli dalejt, sacijdams: 4 iksz 5 it 1 rejźi, un lić tû 1 ajz strejpies. Tułajk soki: 1 rejźis 4 ir 4, un lić tus 4 zam 5. Tod wielć strejpi un atjem 4 nu 5; tie palikś 1. Szu 1 lić zam strejpies, un piwilć da tam skajtlam utru skajtli nu augszynies, kurs wiel naw dalejts, pruti 8. Tagad zam strejpies stow 18. Kad tu saciejtu: 3 rejźis, tod tys dalejtojs byutu jo-wajrynoj ar 3; un jo-soka: 3 rejźis 4 ir 12. Sze 12 byutu jo-łik zam 18, un tim jo-atskajta; tod pałyktu 6. Bet szy 6 ir wajrok, ne kaj tys dalejtojs, un todiel roda, ka 4 wiel

wînu rejzi wajrok rûnas (atsarunas) iksz 18. Todiel na niem 3, bet 4; roksti szus 4 ajz to 1, un soki: 4 rejźis 4 ir 16. Szus 16 lić zam 18, wielć strejpi un atskajti winius, tod âtljk (aba pâljk) 2, kotrus zam strejpies ir jo-piroksta. Pi tos cyfrys 2 piroksti szus utrus 8 nu augszynies, kotry wiel naw dalejti, tod sze tagad stowiejs 28; un raugi, cik rejźu 4 rûnas iksz 28. Tie warejsi 7 nimt un tû pirakstiejt ajz tus 4, wińpuś strejpiś. Nu tagad soki: 7 rejźis 4 ir 28; roksti tû zam tim 29, kotry tie jau stow, un wielć strejpi. Tie otkon 28 byutu jo-atskajta nu 28, bet tie ni kas ne atłyktu (ne pałyktu); todiel roksti zam strejpies 0. — Tod tagad wyssa dalejszona pabiejgta, un tu redzi, ka 4 iksz 588 rûnas 147 rejźis; ajsto kad tys pakalejajs skajtlis, (kwocjents, rejzis-cyfra, rodiejtojs) rôda wyssod, cik rejzies dalejtojs iksz dalama skajtla rûnas.

Pi dalejszonas pimiń tu wyssod szos 5 sze nokamas pamociejszonas, un tury winius ikszan prota towa:

1) Dalejszonu wajag wyssod nu krejsas pusies isokt.

2) Kad tys skajtlis, kurs pieć atskajtiejszonas atlîk, lełoks ir ne kaj dalejtojs, tod ajz strejpies łełoks skajtlis, jonam, ne kaj tur bieja.

3) Kad tys skajtlis, kuru pi dalejszonas grybi atskajtiejt, ir łełoks ne kaj tys, nu kura tu grybi atnimt, tod esst pa lełu skajtli ajz strejpies rakstieis. Ajsto nukassawoj (izdzieś) winiu un niem mozoku.

4) Kad pi atskajtiejszonas ni kas ne palik (ne atlik) zam strejpies, tod tys ir łabi, un tu wary tod tywlejt nokamu skajtli nu to dalama skajtla zam strejpies likt, un dalejt.

5) Nu tos cyfrys, kotru tu nu dalama skajtla uz zamaszku wielć, tajsi mozas strejpiejties, aba punktus (putrajmiszus), tod ar tom cytom cyfrom nasamajsiejsiś.

Sze tiew tagad cytas dalejszonas diel probys aba raudziejszonas:

1) Dalej 684 caur 3.
2) — 944 — 4.
3) — 8885 — 5.
4) — 8886 — 6.
5) — 8764 — 4.
6) — 8'469,630 — 6.
7) — 976,896 — 8.
8) — 987,987 — 7.
9) — 912,478 — 2.

Sze wiel cytajdoka dalejszona. Dalej 288 caur 8.

```
        8
288 | 36
24 :
----
 48
 48
----
  0
```

Sze na war 2 car 8 dalejt, diel tô ka 8 wajrok ir, ne kaj 2. Niem todiel pi tos cyfrys 3 wiel utru cyfru kłot, un śoki tagad; 8 iksz 28 rûnas 3 rejźis. Roksti tus 3 ajz strejpies, un dori, kaj pyrmiejt essim wujciejuszy, tod wyss iś kaj wajaga, un tiew iznokś 36.

Raugi tagad pats dalejt ar szym skajtlim:

10) Dalej 123,460 car 5. 11) 234,966 car 6. 12) 345,976 car 8. 13) 101,295 car 9.

Kad tiew dait dalejt 369 car 7, tod tajpat jô-dora, kaj tu jau essi dzierdieis.

```
        7
369 | 52
35 :
----
 19
 14
----
  5
```

Uz posza goła atlik wiel 5, kad tu 14 nu 19 atskastiejsi; bet tys gon niko wîn na szkodiej, un tikwîn rôda, ka 7

iksz 269 rûnas 52 rejźis, un kad palîk wiel 5, kotrus nawar izdalejt.

14) Dalej 4'970,156 caur 3.
15) — 4'970,156 — 6.
16) — 4'970,156 — 9.
17) — 4'970,156 — 8.

Jo pi dalejszonys grybi zynot, waj na essi promoka diewiś pi kajda skajtla, tod tajsi probu, winiu rejzis-skajtli aba kwocjentu car dałejtoju wajrodams. Kad tu 369 car 7 dalei, tod iznocie 52; diel to tagad probu tajsiejt grybadams, wajrynoj 52
caur 7
tod iznokś 364

Sze tagad gon wiel ne iznok tys skajtlis, kuru tu pyrmiejt dalei. Bet ne ajźmierś, kad tiew pi dalejszonas wiel 5 atłyka (pałyka). Szus 5 piskajti todiel pi tim 364, tod tiew iznokś kaj rajzie tys dalamajs skajtlis 369. Un taj tu dory pi ikkotras probas.

Kad 1216 byutu jô-dalej car 3,

```
        3
1216 | 405
12 : :
  16
  15
   1
```

tod piroksti winius papryszk un tułajk soki: 3 iksz 12 it 4 rejźis; 4 rejźis 3 ir 12. Lić szus 12 zam 12. Pi atskajtiejszonas nikas na palik; todiel wielé itû 1 zam strejpies, un tułajk soki; 3 iksz 1 ne waru, ajsto kad 1 ir mozok nekaj 3, — un apziejmoj szu nawarejszonu, 0 ajz strejpies pirakstiejdams. — Kad tagad szys 1 da dalejszonaj pa-mozs ir, tod niem uz palejga wiel tus 6, kur augszy stow, un lić winius kłot pi to 1. Tod tiew ir tagad 16. Soki todiel: 3 iksz 16 rûnas 5 rejźis; 5 rejźis 3 ir 15; atskajti szus 15 nu 16, tod wiel atlik 1,

un tiej dalejszona ir padarejta. Ajz strejpis tiew iznok tys skajtlis 405.

Sze wiel cytas dalejszonas:

18) Dalej 230,345 caur 7. 19) Dalej 4'970,156 caur 2. 20) Dalej 4'970,156 caur 5. 21) Dalej 4'970,156 caur 5. 21) Dalej 4'970,156 caur 7.

Kad dalejtojs sasalik nu diwieju aba wiel wajrôk cyfru, tod jau gryutoka dalejszona.

```
        37
8.356 | 225
74::  |
-----
 95:
 74:
-----
 216
 185
-----
  31
```

Kad 8356 byutu jodalej caur 37, tod piroksti winius papryszku. Tułajk izraugi łabi, cik rejźu tys dalejtojs (37) rûnas iksz obiejom pyrmiejom cyfrom (83) dalejama skajtla (8356). Tys gon byutu gryuszy: diel to tiew rodiejszu wigłoku padumu. Wieryś tikwîu, cik rejźu pyrmo cyfra dalejtoja rûnas iksz pyrmas cyfras dalejama skajtla. Soki todiel: 3 iksz 8 it 2 rejźis, un roksti szus 2 ajz strejpies. Ar szym 2 tagad wyss dalejtojs ir jo-wajrynoj. Diel to soki: 2 rejźis pa 7 ir 14. Roksti 4 zam 3, patury 1 iksz piminia, un soki otkon: 2 rejźis 3 ir 6, un tys 1 kłot, kur piminiâ bieja palićś, tod ir 7. Roksti 7 zam 8. Tagad stow 74 zam 83, un ir winius jo-atskajta nu tô skajtla. Tie tagad palik (atlik) 9, kotrus zam strejpies ir jo-roksta. Un tagad wialć tus 5 nu augszynies pi tim 9 kłot, un wieryś otkon, cik rejźu 37 rûnas iksz 95. — 3 iksz 9 rûnas 3 rejźis. Ajsto tu warejtu 3 nimt. Bet kad tu, kaj gon pinôkas, wyssu dalejtoju (37) caur 3 wajrryoj, tod iznok 111, un tys ir daudź wajnok nekaj 95.

Todiel niem mozoku skajtli, pruti 2, un wajrynoj ar tû skajtli otkon tû dalejtoju. Tułajk iznok 74. Tus atskajti nu 95, tod palik zam strejpies 21. Pi szym piwielć wiel tû padiejgu cyfru nu augszynies, tod sze byuś 216.

Tagad izmieklej otkon lejdz tam pyrmiejam sposobam, cik rejźu 37 rûnas iksz 216. Es dumoju: 5 rejźis. Diel tô wajrynoj tu dalejtoju caur 5, tod iznok 185 .Tûs roksti zam 216, un atskajti winius nu szym, tod par wyssu wiel palik (atlik) 31, kotru wajrs ne wary dalejt. Nu tagad dalejszona pabiejgta ûn tu wary probu tajsiejt.

Sze wiel cytas dalejszonas:

22) Dalej 1'802,944 caur 32.
23) Dalej tû poszu skajtli caur 16.
24) Dalej 9'208,374 caur 43.
25) Dalej 9'123,450 caur 85.

Tajpat' dory, kad wajrok ne kaj diwi cyfras iksz dalejtoja irajda.

26) Dalej 10'525,680 caur 432.
27) Dalej 60'206,604 caur 657.
28) Dalej 560'802,126 caur 4231.
29) Dalej 9'214,561 caur 9081.

Kad iksz dalejtoja un iksz dalejama skajtla pa łobaj rûkaj kajdas nulles stow, tod iskassawoj (isdzieś) winâ skajtlâ tik daudź nu tom padiejgom nullom, kaj un utrejâ, un rekinoj ar tom atłykuszom cyfrom, taj kaj jau essi wujciejts (mociejts).

Kad 4320 wajdziejtu dalejt caur 30, tod piroksti taj:

$$4320 \,\big|\, \overline{30}$$

un izkasawoj (izdzieś) obiejas nulles, tagad caur 3 wîn tûs 432 dalejdams.

30) Dalej wiel: 10'157,700 caur 980.
31) — 12'356,700 caur 3200.
32) — 9'080,000 caur 19000.

Kad iksz dalejtoja ir kajdas nulles pa łobaj rûkaj, bet dalejamâ skajtlî nikajdas naw pa łobaj rûkaj, kaj tu sze redzi,

```
                20
789033 | 39451
6:::::
18::::
18::::
 9:::
 8:::
 10::
 10::
  3:
  2:
  13
```

tod izkassawoj (izdzieś) dalejamâ skajtlî tik daudź cyfru pa łobaj rûkaj, kaj iksz dalejtoja pa łobaj rûkaj nulles stow, tod tiew byuś ejsoka rekinoszona. — Un kad tu jau wyssas cyfras lejdz taj izdzastaj essi daleis, tod wielć un tû izdzastu (izkassawotu) cyfru uz leju, un pastoti winiu tur wînu poszu, jo cyta kajda nawa pałykusie (atłykusie), aba pilić winiu pi tos atłykuszas cyfras, kaj sze pi to 1, caur kû tiew tagad atlikumâ rûnas 13.

Sze wiel diel paraudziejszonas:

33) Dalej 1·802,944 caur 40;
34) — 1·234,567 caur 5400;
35) — 2·995,670 caur 18000;
36) — 1·802,944 caur 89;
37) — 3696 caur 3;
38) — 67,853 caur 4;
39) — 56,824 caur 5;
40) — 82,530 caur 6;
41) — 951,407 caur 7;
42) — 6·708,012 caur 6;
43) — 501,921 caur 7;

44) Dalej 9·801·042 caur 7;
45) — 2·140,786 caur 8;
46) — 2·140,786 caur 9;
47) — 552,879 caur 54;
48) — 552,879 caur 69;
49) — 552,879 caur 76;
50) — 552,879 caur 82;
51) — 8352 caur 234;
52) — 12,345 caur 234;
53) — 510·352 caur 234;
54) — 1·073,519 caur 234;
55) — 9876 caur 345;
56) — 13,490 caur 345;
57) — 690,319 caur 345;
58) — 2·108,372 caur 345;
59) — 51·469,760 caur 345;
60) — 580·930 caur 10;
61) — 54,860 caur 20;
92) — 10·903,600 caur 400;
63) — 98·888,000 caur 82000;
64) — 150,000 caur 600;
65) — 3·890,267 caur 80900;

Pieć tos pamociejszonas jau gon sapraśsi pats wyssus skajtlus dalejt, łaj sieu wini byutu kocz kajdi lely. —

Nu tagad jau essi izamocieis wyssas czetras rekinoszonas-darejbas aba wyssus czetrus rekinoszonas-sposobus. Bet ti skajtli, ar kotrym lejdz szam rekinoi, tiew wiel na rodieja nikajdys litys. Kad eś sacieju: saskajti 3 un 9 un 5 un 17, tod tu gon atrodi, ka tie kûpâ ir 34, bet wyss nazynoji, waj ti ir 34 pyury, waj 34 sîki, diel tô ka pi szym skajtlim nikajdys litys words na bieja pirakstiejts. Tajdus skajtlus, kur kajds wôrds kłot ir, sauksim par wôrda-skajtlim. Ar szym worda skajtlim arydzan

iksz wyssom czetrom rekinoszonas-darejbom aba sposobim tajda pat ir darejszona, kaj pi bezworda-skajtlim, kur nikajds words naw pirakstiejts.

Bet wyss gon wiel sowajdas ĩpaszas pamociejszonas, diel łobokas saprasszonas ir jo-zawujca. Ajsto tiemiej łabi kû eś tolok saciejszu!

V. Ab saskajtiejszonu ar worda-skajtlim.

Pi worda-skajtlim łabi ir jô-sawieras uz szus skajtlu wôrdu aba wiertiejbu, ajsto kad ikkotrys skajtlis, kurs ĩpaszu litu nurôda, aba kuram sowajds wôrds ir, ar gon ir likams ĩpaszâ witâ. Kad eś tiew saciejtu: saskajti 2 pyurus un 3 sikus (sicienius) rudzu, un wiel 6 pyurus un 5 sicienius, 8 pyurus un 5 sicienius, tod tu winiu ne warejtu taj pirakstiejt un saskajtiejt, diel tô kad tys kûpâ nawa ani 29 pyury, ani 29 sicieni; 2
3
6
5
8
5
29

bet tiew joroksta papryszku pyury un kłot pi winim sicieni, un tod jôlik pyury zam pyurym, un sicieni zam sicienim.

Taj . . . . . 2 pyury 3 sicieni
6 — 5 —
8 — 5 —
2
18 pyury 1 sicieńsz.

Nu tagad wielé strejpi un saskajti. Saskajtiejszonu wajaga isokt nu mozokus litu, aba pa łobaj rûkaj. Soki todiel: 3 un 5 ir 8, un 5 ir 13, pruti 13 sicieniu. Ti byutu zam strejpies, sicieniu ajlê, joroksta. Bet 13 sicieni

ir wajrok ne kaj pyurs. Jo tagad grybi zynot, cik pyuru nu szo skajtla iznokś, tod dalej 13 caur 6, diel to kad 6 ir wiertiejbys-cyfra, aba tiej cyfra, kotra roda, cik nu tô mozoka mâra (pruti sze nu sicienim) uz tû lełoku mâru (prûti sze uz pyuru) it.

Sze itaj: 6 : 13 | 2 pyury.
12 |
1 sicieńsz.

Tys 1, kur zamu pałyka, ir sicieńsz, un todiel tagad pi saskajtiejszonas zam strejpies sicieniu ajlâ winiu ir joroksta; bet ti 2, kur sze pi dalejszonys iksz rejzis-cyfrys aba iksz kwocienta ir iznokuszy, ir 2 pyury, un wajag winius da cytim pyurym piskajtiejt, todiel tu winiûs arydzan ar mozokim rokstim pyuru ajlê wary piskajtiejt. Soki tagad, uz pyurym idams: 2 un 6 ir 8, un wiel 8 ir 16, un wiel 2 ir 18; tod tiew iznok 18, kotrus ir joroksta pyuru witâ zam strejpies. Ar wyssu tys istajsa 18 pyuru un 1 sicieniu.

Grybadams mozoku naudys-skajtli, aba mozoku mâra-skajtli par lełoku naudys- aba lełoku mâra-skajtli padarejt, wajaga mozoku naudys-skajtli aba mozoku mâra-skajtli caur tû skajtli dalejt, kotrys roda, cik nu tos mozokys naudys, aba nu tô mozoko mâra uz tû lełoku it.

Szu skajtli sauc: wiertiejbys-skajtlis. Sicienius caur 6 wajaga dalejt, kad winius par pyurym grybi patajsiejt, marcinius caur 40, kad winius par pudim grybi patajsiejt un t. t. — Gromotienis gołâ atraśsi Naudys-, mâra- un swora-rodiejtoi, kotrys tiew izrodiejs wyssajdus mârus, sworus un naudas. Tur tu mieklej, jo kajdu rejzi pats winiu wiertiejbys na zyni.

Wiel wîns padums! Kad pi saskajtiejszonas ir jotajsa kapiejkas par rublim sudobra, tod atszkir tik 2 padiejgas cyfras pa łobaj rûkaj, un winius patury kapiejku witâ, bet cytas cyfras piskajti pi rublim; sze dumu tiew diel probys:

27	rubli s.	76	kapiejkas
398	—	39	—
7851	—	87	—
99	—	94	—
102	—	52	—
1233			
8480	rubli s.	48	kapiejkas.

Kad tu sze wyssas kapiejkas saskajtieis essi, tod iznok 348 kap. Atszkier obiejas cyfras pa łobaj rûkaj, tod palik 48 zam kapiejkom, un tus 3 piskajti pi rublim. —

Izrekinoj tagad szos rekinoszonas:

1) Nu magazieis ir rudzi jemti: nu Jonia 5 pyury 2 sicieni — nu Pitiera 12 p. 5 s. — nu Bartula 3 p. 4 s. — nu Miejkula 9 p. 3 s. — nu Wiluma 7 p. 1 s. — nu Powula 17 p. 1 s. — nu Jura 16 p. 2 s. — nu Andrywa 9 p. 4 s. — nu Jakuba 15 p. 1 s. — Cik pyuru un sicieniu kupâ ir izjemts?

2) Cik tys ir kupâ? 5 bierkowi 17 Rejgys-pudieniu (Ikkotrys Rejgys pudieńsz aba Lis-puds tur tikwin 20 marciniu a Krywu puds tur 40 marciniu) un 8 marcinies łynu, — 19 bierk. 3 R. pudieni 19 marc. — 387 bierk. 18 R. p. 16 marc. — 509 bierk. 15 R. p. 14 marc. un 76 bierk. 19 R. p. un 7 marc?

3) Saskajti 27 bierk. 5 R. p. 8 marc. łynu, — 19 bierk. 18 R. p. 17 marc. — 23 bierk. un 16 marc. — 15 R. p. 14 marc. un 81 bierk. 13 R. p.

Roksti tû wyssu sze itaj:

27	bierk.	5	R. p.	aba Lis-pudi.	8	marc.
19	—	18	—	—	17	—
23	—	—	—	—	16	—
—	—	15	—	—	14	—
81	—	13	—	—	—	—

Pruti kad tiew kajda sorta tryukst, kaj sze treszâ kotrâ R. p., tod tajsi tamâ witâ strejpi, un ne roksti tie

marcieniu, bet lić marcienis zam marcieniom, pruti 16 zam 17, un taj dorý ajzwina, kad taj gadiejas.

4) Cyts Kungs nu sowas mujźas daboja 654 rublus 54 kapiejku. — 765 rub. 65 kap. — 876 rub. 76 kap. — 987 rub. 67 kap. Cik tod wińsz par wyssu godu daboja?

5) Otkon cyts doboja 259 rub. 8 kap. — 75 rub. 25 kap. — 305 rub. 1 kap. — 3290 rub. 36 kap. — 857 rub. 8 kap. — 2478 rub. un 388 rub. 34 kap. — Cik ir tys wyss kûpâ?

6) Saskajti 65 godus 17 niedielas 6 dinas, — 38 godus 36 nied. 5 din. — 57 god. 50 nied. 4 din. — 135 god. 8 nied. — 47 god. 19 nied. 3 din. — 149 god. 40 nied. 6 din. — 48 god. 36 nied. 5 dinas. Cik tys ir?

7) Sajminiejca par wyssu wossoru pordiewie nu sowim sirym: 5 kopas 32 gobołus, — 8 kop. — 6 kop. 45 gob. un 12 kopas. Cik tys ir?

8) Pi Eliasza Rejzieknis kupcza bieja smołka sukna gobołs; nu tô gobołа sukna wińsz pordiewie: 6 ulektś un 3 kortielus (czwierties) — 8 ulektes 2 kort. — 12 ulekszu 1 kort. — 9 ulekt. 1 kort. — 3 ulekt. un wiel 15 ulekt. 1 kort. Cik lels tys gobołs bieja?

9) Hurko kupćś pordiewie towara par 8010 rubl. sud. 65 kop. — 756 rub. — 14 rub. 8 kop. — 90 rub. — 9 rub. 5 kap. — 480 rub. 20 kap. Cik kûpâ?

10) Ztpu-tajsiejtojs pordiewie sieszôs rejziôs zipies: 83 marcinies 8 łoti. — 38 marc. 16 łoti. — 2 bierk. 105 marc. 24 łoti. — 60 marc. 20 łot. — 25 marc. — 3 bierk. Cik ar wyssu?

11) Nu Dynaborgys izwad uz wyssom pusiom tû ar łajwom caur Daugowu piwastu łabiejbu: 48 czetwierties 6 czetwierykus 5 garczus. — 295 czetwierties 2 czetwierykus. 7 garcz. — 2420 czetwierties. — 12 czetwierties 3 czetwierykus. Cik ar wyssu?

12) Nu Rejgys caur parniejû godu izwiedia ar kukiom

łynu: 11324 bierk. 9 R. pud. aba Lis-pudi — 875 bierk. 10 marc. — 121 bierk. 2 R. pud. Cik ar wyssu?

13) Cik ir kûpâ: 13 pudi. — 28 pudi 30 marc. — 8 pudi un 25 marc.?

14) Saskajti: 105 bierk. 36 marc. — 210 bierk. 59 marc. — 98 bierk. 60 marc. un 308 bierk.

VI. Ab atskajtiejszonu ar worda-skajtlim.

Kad tiew byutu 235 pyury un 2 sicieni jo-atskajta nu 760 pyurym un 5 sicienim, tod itu tajpat byutu jodora, kaj ar skajtlim, kur nikajdu wordu naw kłot, pruti sze itaj:

760 pyury 5 sicieni.
235 — 2 —
525 pyury 3 sicieni.

Bet kad tiew nu 34 pyurym 2 sicienim 25 pyury un 5 sicieni byutu jo-atjem, tod tułajk gon druścień cyta ir darejszona. Piroksti winius tod redziejsi.

34. pyury 2 sicieni
25 — 5 —

Sze ne wary 5 sicienius atjmt bez ajzjemszonas nu utros sortys. Tajsi todiel ajzjemszonas-ziejmi pi 4. un ajzjem nu tim czetrym 1. Szys 1 ir 1 pyurs, un kad wińsz pi tos mozokys sortys top piskajtiejts, tod wińsz sze ne gieltiej 10, — kaj wyssod pi bezworda-skajtlim, — bet sze tik gieltiej 6, ajsto kad 1 pyurs tur 6 sicienius. Piskajti tagad szus 6 pi tim 2 sicienim, kotry jau tur ir, tod byuś 8. Roksti szus 8 wiersâ tus 2, un iskassawoj tus 2, taj kaj sze ir

8
34 pyury 2 sicieni
25 — 5 —
8 pyury 3 sicieni.

darejts, tod warejsi atskajtiejt 5 nu 8, un tiew palikś 3. Tagad ej tolok; atskajti 5 nu 3, (ajsto nu 4 jau 1 ir

atjemts). Tic tagad otkon ir jo-ajzjem. Tajsi ziejmi pi 3. Tys 1, kû tu sze atjemi, gieltiej otkon 10, ajsto kad obieji skajtli tie ir nu winajdys sortys. Tiew tagad wiel ir jo-soka: 5 nu 13 palik 8.

Patury łabi iksz prota: kad nu lełokas sortas uz mozoku 1 ir jo-ajzjem, tod szys 1 tik daudź gieltiej, cik nu tos mozokas sortys uz tû lełoku it winiejbu; pruti: kad tu nu pudim uz marciniom wînu ajzjemi, tod szys 1 gieltiej 40; kad tu nu Rejgys p. aba Lis-p. uz marciniom wînu ajzjemi, tod szys 1 gieltiej 20 ajsto Rejgys p. aba Lis-p. tur tikwin 20 marcieniu; un kad tu nu rublim uz kapiejkom winu ajzjemi, tod szys 1 gieltiej 100, un taj tolok.

Sze wiel cyta atskajtiejszona. Atjem 51 bierkowu 6 Rejgys pudienius 7 marcienis nu 523 bierkowom. Roksti taj:

			20 R. pud.		20 marc.	
523.	bierk.	—	R. pud.	—	marc.	
51	—	6	—	7	—	
471	bierk.	13	R. pud.	13	marc.	

Redzi! Augszejâ kortâ na stow ani R. pudieni ani marc., bet wyssgon augszy wajrok swora nekaj zamaszkâ. Kad tu tos 7 marcienis grybi atskajtiejt, tod ajzniem 1 nu to pyrmiejô skajtla augszejâ kortâ, pruti sze nu 3. Tys 1, kuru tu ajzniemi, ir 1 bierkows, un istajsa 20 Rejgys pudienius. Szus 20 roksti uz mozas strejpiejties wiersâ uz tim 6 R. pud.

Nu tagad otkon nu szym 20 Rejgys pudim ajzniem 1 R. pudiniu, kas iztajsa 20 marcienis, un szus 20 marcienis roksti strejpiejtis wiersa uz tom 7 marcieniom. Caur tajdu sposobu tiew tagad augszejâ kortâ ejstyn stow: 522 bierkowu, 19 Rejgys p. aba Lis-p. un 20 marc. (kas tik pat daudź ir, kaj 523 bierkowi) un nu tim cisz łabi wary atskajtiejt zamieju kortu, taj kaj tiew jau ir irodiejts. Tiew palikś 471 bierk. 13 R. pud. 13 marcieniu.

Probu tajpat war tajsiejt, kaj pi skajtlim, kur ni kajdi wordi naw kłot.

Paraugi tagad rekinot' sze nokamas atskajtiejszonas:

1) Kad es turatu 3628 rublu porodu un nu tim 2394 rublu atmoksotu, cik tod mań wiel porodu palyktu?

2) Wins kupcs pierka towara par 702 rub. un 69 kap. bet nu szos naudas tikwin ajzmoksowa 579 rub. 57 kap. Cik tam kupczam tagad wiel jomoksoj?

3) Kad tu nu 2492 rub. 66 kap. byutu izdiewis 2035 rub. 78 kap., cik tiew wiel palyktu?

4) Atskajti 1468 rub. 36 kap. nu 2345 rub. Cik palik?

5) Mujźys-Lełamkungam 420 pyuru un 4 sicieni ir kleti. Nu tim wińsz pordiewie winu rejzi 142 pyuru 3 sicieni; utru rejzi 48 pyury 2 sicieni; treszu rejzi 90 pyuru 5 sicieni, un catturtâ rejziê 73 pyury un 1 sicieni. Cik winiam wiel kletî?

Sze papryszku ipaszâ (atsobnâ) witâ josaskajta, cik wińsz Mujźys-Lełkungs tamôs czetrôs rejziôs ir pordiews, un tod tys, kas iznok, nu tim 420 pyurym 4 sic. ir jo-atskajta.

6) Atskajti 123 czetwierties, 7 czetwieryki, 6 garczy un 456 czetwierties, 5 czetwieryki, 4 garczy un 789 czetwierties 3 garczy nu 2000 czetwiertiom. Cik palik?

7) Jyusim łabi gon zynot un Rejgys łabiejbas mârus. Ajsto ajzduszu sze rekinoszonu ar Rejgys łabiejbas-mârym porsorgodams kad ikkura lastie miźu tur iksz siewim 48 pyury. Ajsto tiemiejit łabi sze nokamu atskajtiejszonu.

Wins cyłwaks bieja sadareis dabot por naudu kotru wińsz ir ajzmoksowis, 295 lasties un 25 pyury miźu; bet lejdz szam tik ir dabois:

48	lasties	36	pyury	—	sicienius
57	—	18	—	3	—
9	—	—	—	5	—
36	—	42	—	—	—
8	—	—	—	3	—
106	—	6	—	3	—

Cik winiam tagad wiel pinoka dabot'?

8) Myusu pyrmajs polskajs Kienińsz kotrys ir pijemis swatu katoliszku tyciejbu un ir pisacieis krystiejt sowus. laudź un statiejt katoliszkas Bazniejcas, saucies Mieczysławs I. un jemie waldiejt ar sowu ziemi 963sza goda, bet myra 992trâ godâ. Cik ilgi tod wińsz ir waldieis sowu kienisti?

Bet kad tiew wajdzatu patajsiejt smołkoku łajka rekinoszonu kur wajaga izrekinot dinys un stundis, tod tiew wyssod papryszku ir jo-apdumoj, cik kuram mienieszam ir dinu, nu kura tiew winu dinu byuś ajzniemt, ajsto cytam mienieszam wajrok, cytam mozok ir dinu. Dinys skajtiejszona sokas ap stundi 12 naktś wyda. Lejdz dinys wydam ir 12 stundźu, un cik pat wiel stundźu pieć maltiejties ir, tos wyssas da szom 12 stundiom top piskajtiejtas. Kad soku: ap stundi 3 pieć maltiejties, tod joroksta 12 un 3 stundies tys ir: 15 stunźu. Sze izrekinoj diel probys: cik wacs tys cyłwaks pałyka, kotrys dzyma 1765 godâ, 19tâ Sina-mieniesł ap stundi 5 wokorâ, un myra 1806 godâ, 13tâ Pawassara-mieniesza ap stundi 5 nu rejta? Tys taj jo-roksta:

1806tâ godâ 2. mien. 12. din. 5 stund. (bieja por-
1765tâ — 6 — 18 — 17 — (gojuszas.

Tod wacums 40 godu 7 mien. 21 din. 22 stundies.

Sze utram mienieszam, pruti Swacajnis-mienieszam, nu kura tu ajzniemi, ir tik 28 dinas. Kad tagad szos 28 dinas ar tom 11 dinom saliksi, tod ir rajziê 39, un kad nu tom 18 atskajti, tod palik 21 dîna. — Tû wyssu łabi pimini pi wyssom łajka-izrekinoszonom!

9) Atskajti 758 rub. nu 3413 rublu un 25 kap.

10) Atskajti 309 rub. 25 kap. nu 759 rub. 18 kap.

11) Atskajti 18 marc. 24 łoti 2 czwierties nu 45 marciniom 12 łotim un 1 czw.

12) Atskajti nu 580 rublim 25 kap. — 96 rub. 75 kap. un 28 rub. 40 kap.

13) Atskajti 987 bierk. 9 pudi 35 marc. 80 zołot. nu 1276 bierk. 8 pud. 30 marc. un 25 zołotnikim.

14) Cik wacs tys cylwaks pałyka, kurs dzyma 1800tâ godâ 5tâ Łopu-mieniesî, un 1837tâ godâ 14 tâ Łabiejbys-mieniesî myra?

15) Bartuls myra 1802trâ godâ 4tâ Łopu-mieniesî, un dzyma 1754tâ godâ, 8tâ Łabiejbys-mieniesî. Cik wacs wiińsz ir bieis mierstût?

16) Cyts myra 1808tâ godâ 1mâ Pawassara-mieniesî, un dzyma 1773szâ godâ 14tâ Solnys-mieniesi. — Kajds tod bieja winia wacums?

VII. Ap wajrynoszonu aba rejzinoszonu ar worda-skajtlim.

Kad 23 pyurus rudzu grybi wajrynot' caur 6, tod itu tajpat ir jodora, kaj ar bezworda skajtlim essi mocieis, pruti

23 pyury
6
138

Bet kad tiew 16 pyuru un 4 sjcieni byutu jowajrynoj caur 7, tod jau wajrok kas jo-apdumoj.

Pirokstî winius sze itaj:

16 pyuru 4 sicieni rudzu.
7

Lić tu skajtli caur kotru jowajrynoj, zam tos mozokys sortys, tys ir zam sicienim, sze zam 4, un tułajk soć wajrynot: 7 rejźis 4 ir 28. Bet 28 sicieni jau ir wajrok nekaj pyurs; todiel patajsi tus sicienius par pyurym, 28 caur 6 dalejdams:

6 : 28 | 4
24
4

Tie tiew palik zamaszkâ 4 sicieni; tus tagad roksti sicieniu witâ zam strejpies; bet tus 4 pyurus, kotry sze caur dalejszonu ajz strejpies iksz rejzies-cyfrys ir iznokuszy, patury wiel piminiâ.

16 pyuru 4 sicieni rudzu
7

Tagad lić tus 7, caur kotrym jowajrynoj, zam tim 16 pyurym, un soć winius wajrynot'. Tie iznok 112 pyury; bet pi tim wiel wajaga piskajtiejt tus 4 pyurus, kotry pyrmiejt pi sicieniu izdalejszonas iznocie; todiel tieu byuś 112 pyuru un 4 kłot, tys ir 116 pyuru un ajsto kad 4 sicieni pyrmiejt pałyka, tod ar wyssu tieu iznocie 116 pyuru un 4 sicieni un tagad wyssa wajrynoszona biejgta.

Kad lełoku mâru, sworu, aba naudu par mozoku grybi porwiest (patajsiejt) taj kaj pyurus par sicienim, pudus par marcieniom, tod tû ar caur wajrynoszonu caur wiertiejbys-skajtli ir jodora.

Sze tiew diel probys.

Mieś zynom kad lejdz Rejgys łabiejbys mâram 45 pyury rudzu skajtos par 1 lasti.

Kad tod grybu zynot, cik pyuru istajsa 32 lasties rudzu, tod szos 32 lasties wajaga wajrynot caur 45, ajsto 45 pyury istajsa winu rudzu-lasti, un 32 lasties ir 32 rejź 45 pyury.

32 lasties
45
160
128
1440 pyury

Wajrynoj kaj ar bezworda skajtlim, tod iznokś 1440 pyury.

Kad sze stowatu 16 lastiu, 9 pyury un 5 sicieni rudzu, un szos lasties un pyury byutu par sicienim jopatajsa, tod tys taj ir dorams. Tô lełoka mâra skajtlis

wyssod ir wajrynojams caur wiertiejbys-skajtli, aba caur tû skajtli, kurs rôda, cik nu tô mozoka mâra uz tû lełoku it, un tô mozoka mâra skajtli pi wajrynoszonas wiel ir jo-piskajta:

Redzi szê:

16 last. 9 pyury 5 sic. rudzu.
45
80
64
9
729 pyury
6
4379 sicieni.

Zynot' grybadams, cik szys łabiejbys pułks aba krojums sicieniôs istajsa, wajrynoj papryksz szus 16 lasties caur 45 (ajsto tik pyuru it uz lasti) un piskajti sze tus 9 pyurus, kotry augszejâ kortâ stow, tod iznokś 729 pyury. Bet tus tagad wiel caur wajrynoszonu caur 6 sicienim ir jopatajsa (ajsto 6 sicieni it uz 1 pyura) un tus 5 sicienius, kur augszy stow, otkon ir jopiskajta. Soki todiel: 6 rejźis 9 ir 54, un 5 sicieni kłot, ir 59, un taj tolok, tod iznokś 4379 sicieni. Tagad wyssa wajrynoszona pabiejgta.

Jo grybi rublus par kapiejkom patajsiejt, tod pi rublu skajtla tikwin wiel 2 nulles pa łobaj rûkaj ir jôpilik. Sze tiew diel probys: 23 rubli ir 2300 kapiejkas.

Jo pi tim rublim, kotrus grybi par kapiejkom patajsiejt, wiel kajdas kapiejkas kłot ir, tod tikwin szos kapiejkas jôpiwałk pi rublu skajtla, un tu tyulejt redziejsi, cik kapiejku tys istajsa. Diel probys: 36 rubli sud. un 42 kap. istajsa 3642 kapiejkas.

Raugi tagad pats rekinot sze nokamas wajrynoszonas:

1) Cik kapiejku istajsa 1234 sudobra rubli?
2) 137 rub. 65 kap.; cik tys kapiejku?
3) Cik ir 2 rejź 1883 rub?

4) Wajrynoj 5876 rub. 74 kap. caur 3.

5) Wajrynoj 1356 rub. 18 kap, caur 17.

6) 2494 last. 3 pyury rudzu, cik tys ir pyurôs?

7) Diwi kupczy par zimu łynus sapierka; pyrmajs 36 rejź 49 bierkowus 8 Rejgys pud. aba Lis-pudus 12 marcieniu; utrajs 48 rejź 35 bierk. 18 Rejg. pud. 16 marc. Cik bieja ikkotram, un cik obieim kûpâ?

8) Ambenmujźys sajminiejca tajsa ikkotrâ godâ 89 kopas un 35 sirus. Cik tys izdud aba iznok par 12 godim?

Kad winam godam ir 52 niedielas, 1 dina un 6 stundies, cik tys ir stunźu?

10) Kad nu ikkotras dûszas 2 rubli sud. 80 kap. gołwys-naudys ir jomoksoj, bet myusu Pogostam ir 1125 dûszys, cik tod uz wyssu Pogostu iznok?

11) Auzu bieja 7 łajwas, un ikkotrâ 38 lasties, 42 pyury 4 sicieni. Tod cik bieja uz wyssom?

12) Cik ir 64 rejźis 37 bierkowi 4 Rejgys pud. un 11 marciniu?

13) Cik ir 87 czetwiertiu, 3 czetwieryki, 6 garczy 48 rejźis?

14) Kad wina wuszka dud 2 marcienis, 8 łotus wyłnys, cik tod dabosi nu 36 wuszkom?

15) Wins kryws apsaniemie wiest 9 bucas. Lełokas 4 bucas swier ikkotra 3 pudi 25 marcienis un 8 łoti; un tos cytas mozokas bucas swier ikkotra 2 pudi 30 marcieniu 16 łotus. Cik swier wyssas kûpâ?

VIII. Ap dalejszonu ar worda-skajtlim.

Taj kaj tu caur wajrynoszonu lełoku mâru, sworu aba naudu wary patajsiejt' par mozoku mâru, sworu aba naudu, — tajpat tu otkon mozoku mâru, sworu un naudu

caur dalejszonu wary patajsiejt par lełoku, tô mozoka mâra skajtli ar wiertiejbys-skajtli dalejdams.

Grybadams 237 pyuru rudzu par lastiem patajsiejt, dalej tu tus 237 pyurus caur 45, ajsto 45 pyury it uz

```
45 : 237 | 5 lasties.
     225 |
     ---
      12 pyury.
```

ikkuru lasti. Tys rejzis-skajtlis, kurs ajz strejpies stow, rôda, cik iznok nu tos lełokos sortys (sze lasties), un tys skajtlis, kurs zamu pi goła palik, rôda mums cik wiel wiersum tô palik nu tos mozokys sortys (sze pyuru). Taj ar wyssu 237 pvury ir lejdzigi 5 lastiem un 12 pyurym.

Kad 238 pyurus byutu mums jo-dalej caur 4, tod dory tajpat, kaj ar biezworda-skajtlim. Tie tagad iznok iksz rejzis-skajtla 59; bet zamu wiel palik 2 pyury, kotru caur 4 wajrs ne wary dalejt, un kotrus gon wiel tiew ir jo-izdalej.

```
4 : 238 | 59 pyury
    20: |
    ---
     38
     36
    ---
      2
      6
    ---
4 : 12 | 3 sicieni.
     12 |
    ---
      0
```

Porwied szus 2 pyurus iksz mozoka mâra, pruti sze iksz sicienim, ku wary wigli padarejt wajrynodams tus 2 caur 6. Tod iznok 12 sicieni. Tus tagad otkon caur 4 wary dalejt; tod ajz strejpies iznok 3. Taj redzi pats: kad tu 238 pyurus uz 4 cyłwakim winajdi izdalejtu, tod ikkotrys nu winim dabotu 59 pyurus un 3 sicienius. Taj wyssod ir jodora, kad tik dalamajs skajtlis ir winys wîn sortys.

Bet kad wajrok sortu winâ rejziê byutu jo-dalej, tod dory taj. Sze ir 312 last. 19 pyury 4 sicieni rudzu; tus dalej tu caur 5, pa krejsaj rûkaj isokdams.

5 : 312 lasties 19 pyuru 4 sic. rudzu | 62 lasties.
30
12
10
2
45
90
19
5 : 109 | 21 pyurs
10
9
5
4
6
5 : 28 | 5 sicieni
25
3
4
5 : 12 | 2 garczy
10
2

Sze iznok pakalâ 62 lasties; bet zamu wiel 2 lasties palik. Tus patajsi par pyurym, winius 19 pyurus piskajtiejdams, tod iznok 109 pyury. Szus dalej otkon caur 5, tod iznok 21 pyurs, un palik 4 pyury. Szus patajsi otkon (caur 6 wajrynodams) par sicienim un piskajti tus 4, kur augszy stow, tod iznok 28 sicieni. Tus dalej tu otkon caur 5, tod iznoks 5 sicieni, un wiel 3 palik. Tus otkon caur 4 wajrynodams wary par garczym patajsiejt, un caur 5 dalejt, tod ar wyssu byuś iznokuszy 62 lasties, 21 pyurs,

5 sicieni, 2 garczy, un wiel 2 garczy palik neizdalejti. Tod tus 2 garczus warym wajrynodami caur 4 par kwartom patajsiejt un tułajk dalejt caur 5.

```
      2
      4
  5 : 8 | 1 kwarta
      5
      3
```

Tod tagad par wysswyssu byuś iznokuszy 62 lasties, 21 pyurs, 5 sicieni, 2 garczy, 1 kwarta un wiel 3 kwartys palik neizdalejtas, ajsto kad winiu jau na war par mozoku mâru patajsiejt.

Kaj kapiejkas war dyźan drejźy un wigli par rublim patajsiejt, tû jau pi saskajtiszonas ar worda-skajtlim essi môcieis.

Raugi tagad rekinot' sze nokamas dalejszonas:

1) Cik rublu iztajsa 88,700 kap.?

2) Patajsi 6837 łotu par marciniom.

3) Cik wajaga tauku uz 300 swieciom, kad uz 5 swieciom marcienis wajaga?

4) 7 kupczym wajadzieja pasadalejtis iksz 84, 399 rublu un 35 kap. Cik sieukurs daboja?

5) Wins taws atstoja 7000 rub. — 193 rubli 24 kap., izgoja diel winia biêru un diel cytom litom. Kas pałyka, ar tû pasadalejos winia 12 barni. Cik tod ikkurs daboja?

6) Nu 8715 pyurym 3 sicienim isoła ir porduti 3488 pyuru 4 sic. Cik lastiu wiel pałyka?

7) Par 9 wierszym bieja jodud 318 rub. 33 kap. Cik sieukurs moksoja?

8) 5 brolim bieja josadołos ar 4839 rublim. Cik sieukurs daboja?

9) Cik jyudzu ir 1484 wiersti, kad rekinojsim 7 wiersti uz jyudzis?

10) Cik rejźu îit 12 rub. 25 kap. iksz 196 rub.?

11) Cik rejźu îit 6 garczy iksz 8 czetwiertiom?

12) Cik rejźu atsarûnas 1 marc. 20 łotu, 2 czwiercies iksz 32 marc. 26 łotim?

Wiel dumu rekinoszonas.

13) Kad nu winys ładaunis par wossoru izgoja swîksta 96 marc. 24 łoti un 218 marcieniu 16 łotu, un wiel 47 marcienis 8 łoti pałyka, cik tod papryszku pawyssam bieja?

14) Iksz Wilânu fabrykas par 13 niedielom apiedie darbiniki 64,859 marcienis majzis, cik tod iznok uz wînys dinys?

15) 1837tâ goda 7tâ Łopu-mieniesza dina numyra barns, kotram jau bieja 5 godi, 7 mieniesz un 28 dinas. Kod wińsz bieja dzimś?

16) Nu mîsta atwieźu: 10 marcieniu kawys pa 40 kap. par marcieni; 16 marcieniu cukra pa 25 kap. par marcini; 8 marcienis smołkô ozbora pa 10 kap.; 1 marcieni pypyru par 80 kap. un 6 marc. czaja pa 1 rub. 80 kap. Cik tod eś par wyssu asmu ajzmoksowis?

17) Winam Assesoram par godu bieja inokszona nu 1400 rub. Nu tim wińsz diewie 6 rub. par mieniesi sowam kuczeram, un 4 par mieniesi sowam sulajniam; 20 rub. 60 kap. winiam bieja joizdud ikkotrâ mieniesî par auzom un sinu diel zyrgu un 70 rub. uz mieniesza winiam izgoja pa mojom. Cik winiam par godu wiel pałyka naudys kû atlikt?

18) Wîns podradczuks bieja pazajemiś dastatiejt 18 wazumu sîna, kuramûs ikkotrâ 62 pudi byutu. Nu ikkotra puda wińsz daboja 54 kap. Cik tod wińsz par wyssu wiesszonu daboja?

IX. Ap treju skajtlu rekinoszonu.

Pi szos rekinoszonas wyssod atsarunas trejs skajtlu-łuciekli. Diel probys, kad soku: 2 pudi moksoj 8 rubli, cik moksoj 6 pudi? — tod szy 2 pudi ir tys pyrmajs łucieklis, winiu zynoma moksa, pruti ti 8 rubli, ir utrajs łucieklis, un ti 6 pudi, kuru moksu tu wiel nazyni, bet nywle grybi izmieklejt, ir treszajs łucieklis.

Pi treju skajtlu rekinoszonas patury iksz piminiś sze nokamas mociejbas.

1) Pyrmâ łuciekli pa krejsaj rûkaj wyssod tus skajtlus ir joroksta, nu kurym jau zynoms tiew ir, ka wini pret cytim skajtlim stow, pruti sze 2 pudi, ajsto kad tu zyni, ka wini 8 rub. moksoj.

2) Utrâ łuciekli tys nok, kas jau nu pyrma łuciekla ir zynoms, pruti ti 8 rubli; diel to kad tu zyni, ka 2 pudi moksoj 8 rubli.

3) Treszejâ łuciekli lić wyssod tû skajtli, nu kotra wiel nazyni cik wińsz iznas, aba uz kotru wiel atbildiejszonu ir tiew jomieklej, pruti sze 6 pudi, diel to kad tu wiel nazyni, cik wini moksoj.

4) Pyrmiejâ un treszejâ łuciekli stow wyssod winajdas litas, aba winajdi wordi, taj kaj utrajâ un caturtajâ.

5) Utru łuciekli wyssod caur treszu łuciekli ir jo-wajrynoj, un kas tod iznok, tû caur pyrmo łuciekla skajtli wajaga dalejt.

Dory taj: 2 pudi moksoj 8 rubli; cik moksoj 6 pudi?

```
      6
  2 | 48 | 24 rub.
    | 4: |
    -----
      8
      8
      0
```

Tie tagad iznok pi atbildiejszonas 24, kotry ir rubli, un kotrus caturtajâ łuciekli ir joroksta, diel to kad caturtam łucieklam wyssod tys pats words top piłykts, kurs utrâ łuciekli stow.

Jo grybi izraudziejt, waj ryktiejgi essi rekinois, tod apgruziej łucieklus, tys ir: patajsi caturtu łuciekli par pyrmu, treszu łuciekli par utru, un utru par treszu, un dory taj, kaj tiew ir rodiejts, tod catturtâ łuciekli iznokś, kas papryszku pyrmiejâ stowieja. Taj: Par 24 rub. daboju 6 pudi; cik par 8 rub.?

8
24:48 | 2 pudi.

Kad treszâ łuciekli 1 stow, tod naw nikajdas wajrynoszonas; diel probys: 4 pyury moksoj 8 rub. cik moksoj 1 pyurs? Tie tikwin 8 caur 4 ir joizdalej, un tułajk iznok 2 rubli.

Kad pyrmiejâ łuciekli 1 stow, tod naw nikajdys dalejszonys, diel probys: 1 pyurs kwiszu moksoj 3 rub., cik moksoj 9 pyury? Tie tik 3 caur 9 ir jowajrynoj, tod iznoks 27, kotry ir rubli. Raugi tagad pats.

1) 1 marcienia sudobra moksoj 16 rub., cik moksoj 530 marc.?

2) 1 puds swiskta moksoj 3 rubli, cik moksoj 94 pudi?

3) 16 pudu moksoj 48 rub., cik moksoj 1 puds?

4) 37 bierk. moksoj 481 rub., cik moksoj 1 bierk.?

5) 4 czetwierti iznas 12 pyurus, cik iznas 15 czetwiertiu?

6) 8 pyury moksoj 10 rublu, cik moksoj 20 pyuru?

7) 25 marc. moksoj 18 rub.; cik moksoj 1 marc.?

Sze rublu skajtlis mozoks, nekaj marcieniu-skajtlis; jo winiu grybi dalejt, tod patajsi papryszku rublus par kapiejkom. Tû tagad taj byuś jodora:

25 marc. — 18 rub. — 1 marc.

```
      100
25 : 1800 | 72 kapiejkas.
     175: |
      50
      50
       0
```

8) 1 Puds moksoj 120 kapiejku, cik moksoj 5 marcienis?

Sze pyrmiejâ un treszejâ łucieklî naw winajdî wordi, todiel patajsi tû 1 pudu pyrmiejâ łucieklî papryszku par marcieniom, pyrmôk nekaj isoksi rekinot'.

Kad 2 pyury 3 sicieni rudzu moksoj 3 rub. 37 kap.; cik tod moksoj 1 pyurs?

Sze stow pyrmâ łucieklî diwiejadi mâry, un utrejâ otkon diwiejadas naudas. Patajsi obieju sortu skajtlus pyrmiejâ un utrejâ łucieklî par wînys sortys skajtli, aba izgruziej tus łucieklus, un tod rekinoj. Dory taj:

2 pyury. 3 siec. — 3 rub. 75 kap. — 1 pyurs?

```
 6                    375 kap.        6
15 siec.                 6            6 siec.
              15 : 2250 | 150 kap.
                   15: :
                    75:
                    75:
                     0
                     0
```

Patajsi tus 2 pyurus par sicienim; un piskajti tus 3 sic., tod byuś 15 sicieniu. Tus 3 rublus patajsi par kapiejkom, un piskajti tos 75 kapiejka kłot, tod byuś 37 kap. Tagad treszam łucieklam ar wiel tys pats words ir jodud, kotrys ir pyrmam łucieklam, tod tur byuś 6 sicieni,

un tagad warejsi wyssu izrekinot. Tie iznok 150 kap., kas izniesś 1 rub. 50 kap.

Tajpat ir jodora, kad wyssus trejus łuciekłus wajrok ne kaj wina sorta stow.

9) 1 pyurs rudzu moksoj 1 rub. 97 kap. kap.; cik moksoj 45 lasties?

10) Kad 1 sud. rublis turatu iksz siewis 380 wara kapiejku, cik tod dabojsi par 56 sud. rublim un 50 kap.?

11) Cik istajsa 2041 sud. rub. 74 kap., kad 1 sud. rub. tur 375 kap. wara-naudas?

12) 1355 pyury auzu moksoj 1273 sud. rub., cik moksoj 1 pyurs?

13) Par 2 sud. rub. un 8 kap. daboju 1 pudu, cik par 197 sud. rub. 60 kap.?

Sze 1, kurs wydiejâ łuciekłî stow, ne war wajrynot'; todiel treszu łuciekli caur pyrmu tikwin jodalej.

14) 72 ulektis moksoj 18 rub., cik moksojs 108 ulekszu?

Cytâ rejziê na war ar wînu wîniejgu rekinoszonu jau skajdru zini dabot', bet diwi- trejs- un wajrôk rejzies jorekinoj, komert pi goła daisi. Szâ diel probys: Kad trejs miejtys sowas dzieis wiewieram da auszonaj ir nudawuszas, un tod nu tom daboj 144 ulekszu audakła, cik tod gon ikkotra nu tô audakła dabotu, kad Ania 6 marcienis, Dorta 18 marc. un Mora 24 marc. dzieis ir dawusie; bet 6 marc. 18 marc. un 24 marc. kûpâ istajsa 48 marc. dziejś. Tagad izrekinoj szû pieć treju skajtlu rekinoszonas, taj saciejdams: nu 48 marc. dzieis, nocia 144 ulekszu audakła, cik Ania daboiś nu 6 marcinu?

```
      144
        6
  48 : 8,64 | 18 ulekszu
       48:  |
      384
      384
        0
```

Pi utras rekinoszonas lić Dortys dzieju-sworu treszajâ łucieklî, taj: 48 marc. — 144 ulektś — 18 marciniu? tod iznokś 54 ulektś. —

Treszejâ rekinoszonâ lić Morys dzieju-sworu treszâ łucieklî, taj: 48 marc. — 144 ułekts. — 24 marc.? tod iznokś 72 ulektś.

Jo tagad grybi zynot, woj essi ryktiejgi rekinois, tod saskajti tû, kas wyssôs trejôs rekinoszonôs treszâ łucieklî ir iznocś, tod kûpâ byuś tik daudź, kaj utrâ łucieklî stow, redzi;

18 ulektszu
54 „
72
144 ulektś.

Sze wiel tajdas rekinoszonas:

15) Diwi broli samietie sowu naudu. Jońs diewie 25 rub. un Jurs 30 rub. un nupierka brangu erzieli, kotru wiel tamâ poszâ dinâ otkon pordiewie par 66 rubli Cik tagad ikkotram nu tos naudas pizanocieś?

16) Czetrom miejtom wiewieram bieja jomoksoj 9 rub. un 80 kap. par audakła auszonu. Grytaj nu tô pidareja 14 ulektszu, Ilziaj 28 ulekts; Iwaj 42 ulek., un Zolaj 56 ulek. Cik tagad ikkuraj byuś jomoksoj par auszonu?

17) Trejs kupczy samietie sowu naudu uz łynupierkszonu. Bartuls diewie 30 rub. — Miejkuls 25 rub. — Tancławs 45 rub. Pi porduszonas wini daboja atpakal 145 rub. — Cik tagad sieukotram nu tos naudys pisanocieś, un cik ikkotrys ar sowu naudu bieja nupielnieis?

Lejdz szam pi treju skajtlu rekinoszonas wyssod redziei, ka jo wajrok tu nu kajdas litas pierci, jo wajrok tiew ar naudys wajadzieja; jo wajrok tu wiewieram dzieis diewi, jo wajrok audakła wińsz tiew nuaudie; jo wajrok majzis-edoju, jo wajrok majzis tiew wajaga, jo wajrok nu włnys litys, jo wajrok byuś arydzan nu

utros. Kur taj pi treju skajtlu rekinoszonas war saciejt, tur wyssod utru łucieklu caur treszu ir jowajrynoj, un tod caur pyrmu ir jodalej. —

Bet na wyssod war taj sacíejt, bet daudźrejż turprettim jo-soka: jo **wajrok** nu **winys** litys, jo **mozok** byus nu **utras.** Diel probys: jo wajrok strodniku ir, jo mozok łajka wajdziejś pi to dorba izdarejszonas; jo wajrok drebie tur płotumâ, jo mozok wajaga garumâ Un kur tiew taj josoka, tur cytajdok wajag darejt; pruti: tur utru łuciekli caur pyrmu wajaga wajrynot, un caur treszu dalejt.

Diel probys: Kad 6 strodniki kajdu dorbu waretu pabiejgt 15 dinôs, bet diel łełokas stiejgszonas 9 strodniki pi szo dorba wiel toptu piłykti, cik dinôs winim tod szys dorbs byutu jobiejdz? Tie redzi: jo wajrôk strodniku, jo mozok łajka tiew wajdziejs; todiel sze newary utru łuciekli caur treszu wajrynot, itaj tiew pi 9 strodnikim wiel wajrôk dinu wajadziejtu, ne kaj pi 6 strodnikim; bet tys ne war byut'. Todiel wajrynoj sze utru łuciekli caur pyrmu, un dalej tû, kas iznok, caur treszu; taj:

5 strodniki — 15 dinas — 9 strodniki?

```
        6
  ----------
  9 : 90 | 10 dinas
      9: |
  ----------
       0
       0
  ----------
```

Raugi pats tagad wiel szu izrekinot':

18) 9 strodniki war 10 niedielôs naskajdu dorbu biejgt'; iksz cik gara łajka warejś winiu biejgt', kad 12 strodniku pi tô posza strodoj?

19) Ondźa ir apsajemiś par moksu 16 bierkowus 18 jyudzu wiest. Bet tagad winiam tikwin 12 bierk. top izkrauti. Cik jyudzu tus par tû poszu moksu byuś jowad?

20) Kad par 1 rubli daboj 4 marc. 16 łotu 2 czwierties, cik tod par 26 rub.?

21) Kad par 1 pud. jomoksoj 120 rub., cik tod daboj par 6000 rub.?

22) 16 Darbiniku un 12 myuryniku strodoj pi jaunos bazniejcys un daboj par niedielu 156 rub. 80 kap. Cik sieukurs daboj uz niedielis un cik uz dinys?

23) Kad 2 pudi 15 marc. 12 łot. daboj par 28 rub. cik tod iznok par 1 rub.?

24) 16 pud. moksoj 83 rub. 25 kop. Cik 76 pud.?

25) Par 46 rub. daboj 63 marc. 8 łot.; cik par 97 rub.?

26) Kad 18 marc. moksoj 6 rub. 20 kop., cik byus jodud par 4 pud. 12 marc.?

27) Cik moksoj 12 łot., kad par 10 marc. jodud 8 rub.?

28) 14 marc. 6 łot. moksoj 4 rub. 20 kop., cik 3 marc. 10 łot.?

29) 3 pyury auzu moksoj 2 rub. 40 kop., cik warejs dabot par 143 rub. 15 kop.?

30) Par 20 bierk. 30 marc. bieja jomoksoj 268 rub. 75 kop. wiesszonys-naudys, cik par 95 bierk. 50 marc.?

31) Naskajds bogots wiejrs ajzrakstieja nu sowa monta sowam draugam A. 500 rub., B. 800 rub., Z. 300 rub. un N. 1000. Bet pi winia mierszonas wyssa winia atstota montiejba izniesie tikwin 2400 rubli. Cik tagad sieukurs nu winia draugim dabojs?

32) Trejs draugi pierka 450 ulektis suknys. A. diewie 25 rub., B. 30 rub., Z. 40 rub. Cik ikkotrys dabojs?

33) 54 cyłwaki iztyktu ar kajdu majzis-krojumu 10 mieneszus; bet cik iłgi ar tû poszu krojumu iztyktu 90 cyłwaki?

34) Kad 30 racieju par 20 dinu growi izrok, cik racieju tod wajdziejs, jo tûpat growi par 4 dinas grybi biejgt?

35) Gojejs ik dinys 8 stundies idams war 15 dinôs

ajzît uz kajdu nuziejmotu wîtu; bet par cik dinom wińsz tur byutu, ik dinys 10 stunźu idams?

36) Wiewiers nu idutys siau dziejś, gryb izaust 120 ulekszu 5 czwiercis płotuma; bet tagad winiu prosa, łaj wińsz tû audakłu auż 6 czwiercis płotu; Cik ulekszu tod wińsz tagad izauśś?

37) Naskajdu plowu ar 5 plowiejim par 6 dinom war nuplaut'; cik plowieju wajdziejs, jo tû poszu plowu par 2 dinom gryb nuplaut?

38) Tiejrumus winys mozos mujźenis łajka 5 dinu ar 8 orkłym war apart'. Cik orkłu wajdziejs, jo tus poszus tiejrumus par wînu dinu ogrôk gryb apart'? —

X. Ap dalu-rekinoszonu.

Lejdz szaj wîtaj ar dziejwim, tys ir ar wassałym skajtlim essi rekinois, un tagad jau tik daudź zyni, kaj ziemnikam ir wajdziejgs. Bet tagad tiew ar wiel drusku ab dalu-rekinoszonu pamociejszu, ajsto ka tiew wiel un szû kocz mozu druścieńi ir josaprut, jo tu na grybi pats apsamoniejtis un jo nu cyta na grybi byut apmoniejts. Todiel kłausiś łabi un tiemiej ikszan prota towa wyssas sze nokamas pamociejszonas!

§ 1.

Dalis-skajtli tiew naroda nikajda dziejwa nikajda wassała skajtla, bet tikwin roda, ka tu wassału skajtli aba litu iksz winajdom dalom essi daleis, un cik tiew ir tajdu winajdu dalu nu tô wassała skajtla. Diel probys ½ rubla roda, ka tu winu rubli iksz trejom winajdom dalom essi daleis, un ka tiew ir tikwin wîna nu szom trejom winajdom dalom.

Tiej zamiejo cyfra pi dalis-skajtlim, kotra ir nusaukta par saucieju, roda wyssod, iksz cik winajdom dalom kajda lita dalejta, un augszejo cyfra, kotru skajtiejtoju sauc, iztiejc, cik tiew ir tajdu winajdu dalu. Sze tiew tagad cytas skajtlu-dales pirakstiejszu, un saciejszu, kaj winius jołosa:

$\frac{1}{2}$ łosi: puś.
$\frac{1}{3}$ — wina treszdala.
$\frac{2}{3}$ — 2 treszdalas.
$\frac{1}{4}$ — 1 czetrudala.
$\frac{3}{4}$ — 2 czetrudalas.
$\frac{1}{5}$ — 1 picdala.
$\frac{4}{5}$ — 4 picdalas.
$\frac{1}{6}$ — 1 sasdala.
$\frac{5}{6}$ — 2 sasdalas.
$\frac{3}{7}$ — 3 sieptindalas.
$\frac{6}{7}$ — 6 sieptindalas.
$\frac{1}{8}$ — 4 ostońdalas.
$\frac{5}{9}$ — 5 diewieńdalas.
$\frac{6}{10}$ — 6 deśmitdalas.
$\frac{7}{15}$ — 7 pićpaćmitdalas.
$\frac{1}{18}$ — 1 ostońpaćmitdala.
$\frac{3}{20}$ — 3 diwideśmitdalas.
$\frac{1}{100}$ — 1 symtdala.

Kad pi kajda dalas-skajtla skajtitojs ir mozoks par saucieju, kaj $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{5}$, tod tajdu daliś-skajtli nusauc par ejstynu dalas-skajtli; bet jo skajtitojs tik pat łeł s, woj wiel łełoks, ne kaj sauciejs, kaj sze pi $\frac{4}{4}$, $\frac{5}{5}$, $\frac{6}{4}$, $\frac{9}{8}$, tod tajdu dalas-skajtli sauc lîku dalas-skajtli.

§ 2.

Dalas-skajtli war gon kłot stowiejt un pi wassałym skajtlim, diel probys: $2\frac{2}{5}$ rub. ir 2 rub. un 2 picdalas nu wina rubla, aba $\frac{12}{5}$ nu rubla. — Tajdus skajtlus sauc par

majsiejtim skajtlim. Majsiejtus skajtlus war pataj-siejt par lełokim dalas-skajtlim, kad wassału skajtli caur saucieju wajrynoj aba rejzinoj, un skajtiejtoju piskajta, tod strejpi wałk un saucieju otkon zam strepies piroksta; sze diel probys pi $2\frac{2}{3}$ rub. byuś itaj: 5 rejź 2 ir 10, un 2 nu to skajtitoja kłot, ir 12; wielé tagad strejpi un piroksti tus 5 zamu taj kaj asmu mocieis, tod ir $\frac{12}{5}$. Itu darejszonu sauc: majsiejtu skajtli iryktiejt.

Kad 8 cyłwâkim byutu jodołos iksz 17 rublim, tod ikkotrys dabotu 2 rub. un wiel 1 rub. atłyktu (pałyktu), kotru na war dalejt; todiel winiu ir jo-piroksta kaj dalas-skajtli. Lić winiu pałykuszu 1 wiers strejpies, un 8 zam strejpies, tod iznok $\frac{1}{8}$ nu rubla. Taj wyssod ir jodora, kad pi dalejszonas kas palik. — Raugi tagad pats lejdz szaj pamociejszonaj:

Iryktiej: 1) $3\frac{2}{3}$, 2) $4\frac{5}{6}$, 3) $7\frac{1}{5}$, 4) $9\frac{3}{4}$, 5) $10\frac{1}{4}$, 6) $15\frac{3}{8}$, 7) $305\frac{17}{50}$, 8) $12\frac{14}{385}$, 9) $17\frac{18}{779}$, 10) $15\frac{432}{864}$.

§ 3.

Kad tu kajda dalas-skajtla augszeju un zamieju cyfru (skajtitoju un saucieju) caur cytu kajdu cyfru wajrynoj, kaj $\frac{1}{2}$ caur 2, 3, 4, 5, tod iznok $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{6}$, $\frac{4}{8}$, $\frac{5}{10}$; bet caur tû winia wiertiejba naw łełoka pałykusie. Itu sauc: dalas-skajtli paaugstynot. Diel probys paraugi tu paaugstynojt: $\frac{3}{8}$ caur 5, $\frac{8}{9}$ caur 9, $\frac{9}{11}$ ar 10, $\frac{15}{16}$ ar 12, $\frac{15}{16}$ ar 25, $\frac{6}{7}$ ar 6, ar 7, 8, 9, 10.

§ 4.

Tajpat' ar dalas-skajtla wiertiejba na palik mozoka, kad tu winia skajtiejtoju un saucieju caur tû poszu cyfru dalej; diel probys: $\frac{6}{12}$ caur 2, 3, 6 ir $\frac{3}{6}$, $\frac{2}{4}$, $\frac{1}{2}$, un stow wyssi iksz winys wiertiejbys. Itu sauc: dalas-skajtli paejsynot.

Pi paejsynoszonas wiel sze nokamas pamociejszonas jotur iksz piminis: Dalas-skajtli tikwin caur tajdu skajtli war paejsynot, caur kotru war dalejt tik pat łabi skajtiejtoju kaj un saucieju, bez tô kab kas pałyktu.

1) Ar 2 war paejsynot wyssus dalas-skajtlus, kotry wîn ir poryniki, tys ir, kotry ar szom cyfrom biejdzas: 2, 4, 6, 8, 0; sze dumu diel probys: $\frac{2}{4}$, $\frac{6}{8}$, $\frac{8}{10}$, $\frac{10}{12}$, $\frac{12}{14}$, $\frac{14}{16}$, $\frac{18}{20}$, $\frac{110}{114}$, $\frac{118}{120}$.

2) Ar 3 war paejsynot wyssus dalas-skajtlus, kuru kûpâ-skajtitôs cyfrôs 3 it, aba bez atlikumu war dalejt. $\frac{483}{578}$ war paejsynot ar 3, diel to ka skajtitoja cyfras kûpâ-saskajtiejtas ir 15, un saucieja cyfras kupâ ir 21, bet 3 iksz 15 tik pat łabi it kaj iksz 21 un bez atlikuma war caur 3 dalejt. Wiel dumu diel probys: $\frac{3}{6}$, $\frac{18}{87}$, $\frac{21}{63}$, $\frac{93}{207}$.

3) Ar 4 war paejsynot' wyssus dalas-skajtlus, kuru obiejôs biejdzamôs cyfrôs pa łobaj rûkaj 4 it; diel probys: $\frac{24}{48}$, $\frac{112}{164}$, $\frac{96}{420}$, $\frac{136}{316}$.

4) Ar 5 wyssus dalas-skajtlus war paejsynot', kotry win pa łobaj rûkaj ar 5 woj ar 0 biejdzas; diel probys: $\frac{5}{20}$, $\frac{35}{40}$, $\frac{20}{50}$, $\frac{30}{15}$.

5) Ar 6 war paejsynot wyssus dalas-skajtlus, kotry ir poryniki un kuru saskajtiejtôs cyfrôs 3, it; diel probys: $\frac{12}{96}$, $\frac{24}{132}$, $\frac{48}{108}$, $\frac{444}{618}$.

6) Ar 8 war paejsynot wyssus dalas-skajtlus, kuru 3 pyrmiejôs witôs pa łobaj rûkaj 8 lejdzigi it; diel probys: $\frac{128}{448}$, $\frac{880}{976}$, $\frac{412}{448}$, $\frac{208}{624}$.

7) Ar 9 war paejsynot wyssus dalas-skajtlus, kuru saskajtitôs cyfrôs 9 it, diel probys: $\frac{18}{72}$, $\frac{135}{531}$, $\frac{702}{864}$, $\frac{216}{135}$.

8) Kad skajtiejtojâ un sauciejâ pa łobaj rûkaj nulles stow, tod dalas-skajtlis byuś paejsynots, kad win tu iksz skajtitoja tik pat nullu izkasawojsi (izdziessi) kaj un iksz saucieja; diel probys: $\frac{10}{130}$, $\frac{10}{200}$, $\frac{400}{2000}$, $\frac{500}{1540}$.

9) Kad ir lely skajtli, nu kurym nawar łabi zynot, woj wini cytâ kajdâ skajtlî lejdziejgi it, woj nait, tod war sze itaj darejt. Dalej saucieju caur skajtiejtoju, un szû

otkon caur tô atlikumu; tod otkon caur tu jaunu atlikumu tu padiejgu dalejtoju, un taj tolok cikam wîn lejdziejgi it. Tod padiejgajs dalejtojs tys byuś, kurs tik łabi iksz skajtitoja, kaj iksz saucieja winlejdziejgi it. Diel probys mieklej pi $\frac{9945}{16728}$ mozinotoja.

```
9945 : 16.7.28 | 1
       9 9 45 |
       ------
       6 783 : 99.45 | 1
               67 83
               -----
               31 62 : 678.3 | 2
                       632 4
                       -----
                        459 : 3162 | 6
                              2754 |
                              ----
                               408 : 459 | 1
                                     408
                                     ---
                                      51 : 408 | 8
                                           408 |
                                           ---
                                             0
```

Tod tagad 51 it tik łabi iksz 9945 kaj iksz 16728, un tiej paejsynota dala byuś $\frac{125}{328}$. Bed kad uz goła pi tajdas dalejszonas 1 palik, tod tajdys skajtla-dalis jau nawar paejsynot'; diel probys: $\frac{3871}{6560}$ un $\frac{81}{254}$.

Paejsynoj wiel': 1) $\frac{10}{20}$, 2) $\frac{12}{48}$, 3) $\frac{13}{39}$, 4) $\frac{15}{60}$, 5) $\frac{20}{85}$, 6) $\frac{48}{84}$, 7) $\frac{94}{112}$, 8) $\frac{684}{1026}$, 9) $\frac{470}{1850}$, 10) $\frac{600}{4200}$, 11) $\frac{2625}{6000}$, 12) $\frac{1680}{2016}$, 13) $\frac{2880}{7488}$, 14) $\frac{360360}{408408}$.

§ 5.

Kad grybatim zynot', cik — $\frac{3}{4}$ nu rubla mozokâ naudâ tys ir kapiejkôs istajsa, tod wajrynoj wiertiejbas-skajtli (sze 100, ajsto 100 kap. it uz 1 rubli) caur dalas-skajtla-skajtiejtoju, un kas tod iznok, tû tu dalej caur winia saucieju. Redzi taj:

```
      100
        3
  ---------
4 : 3.00 | 75 kap.
      28:
    -----
       20
       20
    -----
```

Izrekinoj tagad:

15) $\frac{3}{5}$ rub., $\frac{1}{2}$ rub., $\frac{4}{5}$ rub., $\frac{6}{10}$ rub., $\frac{7}{20}$ rub., $\frac{4}{25}$ rub., cik tys ir kapiejkôs?

16) Cik kapiejku ir iksz: $\frac{4}{5}$ rub., $\frac{3}{8}$ rub., $\frac{7}{10}$ rub., $\frac{11}{25}$ rub., $\frac{8}{9}$ rub.?

17) $\frac{1}{4}$ pudu, cik tys ir marcieniu?

18) $\frac{9}{4}$ marcienis, cik tys ir łotu un czwierciu?

§ 6.

Taj war gon un mozokys sortys wasału skajtli wigli patajsiejt par dalas-skajtli nu lełokys sortys. Zynot' grybadams, kajda dala nu rubla ir 60 kapiejkas, patajsi tik 60 par skajtitoju, un par saucieju patajsi wiertiejbas-skajtli (sze 100, ajsto 100 kap. it uz 1 rubli), tod sze stowiejs $\frac{60}{100}$. Szu dalas-skajtli paejsynoj ar 20 (lejdz § 4), tod wysspadiejgi iznokś $\frac{3}{5}$ rub. $\frac{60}{100}\Big|\overset{20}{\frac{3}{5}}$ rub.

Izrekinoj tagad:

19) Kajdas dalas nu rubla ir 40 kap., 30 kap., 25 kap., 80 kap., 5 kap., 75 kap., 35 kap., 45 kap.?

Jo grybatu zynot, kajda dala 3 pudi un 24 marc. ir nu 1 bierkowa, tod dory taj: patajsi 3 pud. 24 marc. par marcieniom; tie iznok 144 marc. Tus tu lić skajtiejtoja witâ. Tagad patajsi 1 bierkowu par pudim un marcieniom, tod iznok 400 marc.; tus otkon lić saucieja witâ. Taj:

$$\frac{144}{400}\Big|\overset{4}{\frac{36}{100}}\Big|\overset{4}{\frac{9}{25}} \text{ bierk.}$$

Szu dalas-skajtli paejsynoj papryszku ar 4, tod iznokś $\frac{36}{100}$; tułajk wiel wary paejsynot' ar 4, tod uz goła byuś $\frac{9}{25}$ bierk. Tajpat ir jodora, kad un wiel wajrok sortu kłot stowatu.

Izrekinoj:

20) Kajda dala nu 1 marc. ir $\frac{1}{2}$ łota, $\frac{3}{4}$ łota, $\frac{3}{7}$ łota, $\frac{11}{12}$ łota, $\frac{4}{5}$ czwiercies, $\frac{3}{4}$ czwiercies, $\frac{7}{8}$ czwiercies?

21) Kajda dala nu 1 rub. ir $2\frac{1}{2}$ kap., $3\frac{3}{4}$ kap., $5\frac{1}{5}$ kap., $20\frac{1}{2}$ kap., $25\frac{5}{8}$ kap., $30\frac{1}{5}$ kap., $75\frac{3}{7}$ kap.

§ 7.

Pi dalas-skajtlim ir ar tos poszas 4 rekinoszonas-darejbas aba rekinoszonas-sposobi, kur ir un pi wasałym skajtlim.

§ 8.

Ap saskajtiejszonu ar dalas-skajtlim.

Kad pi kajdim saskajtamim dalas-skajtlim winajdi saucieji, tod wigła saskajtiejszona. Diel probys saskajti szos dalas. Piroksti tus dalas-skajtlus, taj kaj sze. Wilć ajz

$$\left\{\begin{array}{l|l} \frac{3}{5} & 3 \\ \frac{1}{5} & 1 \\ \frac{2}{5} & 3 \\ \frac{4}{5} & 4 \\ \hline & \frac{11}{5}=2\frac{1}{5} \end{array}\right.$$

winim stowu strejpi, roksti ajz tos strejpies tus skajtiejtojus, un winius saskajti. Sze tod iznok 11, kas ir $\frac{11}{5}$. Bet kad skajtiejtojs tik pat leła, aba wiel lełoks, nekaj sauciejs (likajs dalas-skajtlis, lejdz § 1) tod jau tamâ dalas-skajtlî atsarûnas wassałas winiejbas, un cik tur tajdu wassału winiejbu ir ikszâ, tû dabosi zynot, kad skajtiejtoju caur

saucieju dalejsi. Sze iznok 2 winiejbas un 1 picdala. —

$$\begin{array}{r|l} 5:11 & 2\frac{1}{5} \\ 10 & \\ \hline 1 & \end{array}$$

Saskajti wiel:

22) $\frac{1}{6}$, $\frac{2}{6}$, $\frac{3}{6}$, $\frac{4}{6}$, $\frac{5}{6}$, $\frac{3}{6}$.

23) $\frac{1}{9}$, $\frac{2}{9}$, $\frac{3}{9}$, $\frac{4}{9}$, $\frac{5}{9}$, $\frac{6}{9}$, $\frac{7}{9}$.

24) $\frac{3}{8}$ rub., $\frac{1}{8}$ rub., $\frac{5}{8}$ rub., $\frac{7}{8}$ rub., $\frac{11}{8}$ rub.,

25) $\frac{5}{32}$ marc., $\frac{13}{32}$ marc., $\frac{19}{32}$, $\frac{7}{32}$, $\frac{31}{32}$, $\frac{20}{32}$, $\frac{15}{32}$, $\frac{18}{32}$.

§ 9.

Kad tiew ir josaskajta wassałus skajtlus ar dalas-skajtlim, tod saskajti papryszku Dalas-skajtlus, un patajsi winius, kur ir wajdziejgs, par winiejbom, un pieć saskajti wassałus skajtlus, piłykdams da winiom tos nu dalas-skajtlim iznokuszas winiejbas, jo tur kajdas ir, taj kaj sze:

$$\begin{array}{r} 2\frac{1}{4} \text{ rub.} \\ 3\frac{3}{4} \text{ —} \\ 4\frac{3}{4} \text{ —} \\ 5\frac{1}{4} \text{ —} \\ 1 \\ \hline 15\frac{3}{4} \text{ rub.} \end{array}$$

Saskajti wiel szus skajtlus:

26) $22\frac{3}{8}$ rub., $34\frac{3}{5}$ rub., $45\frac{4}{5}$ rub., $76\frac{1}{5}$ rub., $9\frac{3}{5}$ rub., $81\frac{3}{5}$ rub.

27) $1\frac{3}{10}$ bierk., $2\frac{9}{10}$ bierk., $2\frac{7}{10}$ bierk., $3\frac{1}{10}$ bierk., $1\frac{5}{10}$ bierk.

§ 10.

Kad tim saskajtamim dalas-skajtlim naw winajdi saucieji taj kaj sze: $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{5}{6}$, $\frac{11}{12}$, tod winius tu patajsi par tajdim, kotrym ir winajdi saucieji. Pruti izmieklej tajdu skajtli, kuru ar wyssim cytim sauciejim

bez atlikuma war dalejt, un kotru sauc: wyssim darejgu saucieju. Sze 12 ir tajds skajtlis. Tod tu

	12
$\frac{1}{2}$	6
$\frac{2}{3}$	8
$\frac{3}{4}$	9
$\frac{5}{6}$	10
$\frac{11}{12}$	11
12 : 44	$3\frac{2}{3}$

winiu lić stowos strejpis augszejâ gołâ ajz tim saskajtamim dalas-skajtlim, taj kaj sze stow, un dalej 12 ar ikkotra dalas-skajtla saucieju, un kas tod iznokś, tû tu wajrynoj caur to posza dalas-skajtla skajtitoju, un piroksti tû tagad iznokuszu skajtli ajz strejpies, bet uz goła saskajti wyssas ajz strejpies stowiejamus skajtlus. Wyss, kas iznok, ir diwipaćmitdallas, kotras kupâ iztajsa $\frac{11}{12}$ aba $3\frac{2}{3}$. —

Saskajti wiel:

28) $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{12}$, $\frac{5}{24}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{5}{6}$.

29) $\frac{1}{10}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{12}{20}$, $\frac{1}{60}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{5}{12}$.

30) $6\frac{1}{4}$, $10\frac{3}{8}$, $7\frac{9}{32}$, $9\frac{1}{16}$, $14\frac{1}{2}$.

31) $13\frac{7}{8}$, $11\frac{3}{4}$, $5\frac{13}{16}$, $10\frac{1}{9}$, $\frac{11}{12}$, $\frac{13}{36}$.

32) 1236 rub. $38\frac{1}{2}$ kap., 29 rub. $62\frac{2}{3}$ kap., 90 rub. $90\frac{3}{4}$ kap., 670 rub. $12\frac{2}{8}$ kap., 3128 rub. $73\frac{7}{12}$ kap.

§ 11.

Bet jo ti saucieji na it iksz lełoka saucieja, kaj pi $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{5}{9}$, $\frac{7}{10}$, $\frac{11}{15}$, tod dory taj: roksti wyssus sauciejus winu kłot pi utra, szkierdams winius caur strejpiejti, un iskassawoj (izdziesś) wyssus, kotry it iksz kajda

2, 3, 5, 6, 9, 10, 15.
5)
6, 9, 2, 3.
3)
2, 3.

lełoka saucieja, taj kaj sze 2, 3, 5. Tułajk mieklej kajdu dalejtoju, caur kotru cytus nu szym atłykuszym sauciejim bez atłykuma war dalejt, kaj sze 5, kotry it iksz 10 un 15. Wilć strejpi zam wyssim sauciejim, un lić dalejtoju (5) winiś krejsâ gołâ. Roksti zam tos garos strejpies wyssus naisdzastus sauciejus (6 un 9) un tû skajtli, kotrys iznok, kad tu 10 un 15 caur picom dalej, pruti 2 un 3. Bet ajsto kad 2 un 3 otkon iksz 6 un 9 it, tod wiel 2 un 3 ir jo-izdziesz. Tagad wielć wiel garu strejpi, un lić zam winias naizdzastus sauciejus (6 un 9) diel winim jaunu dalejtoju mieklejdams, un caur szu winius dalejdams, tod biejdzût 2 un 3 zam strejpies byuś jolik. Tû tu dory tik iłgi, cikam jau na wajrok kaj 2 skajtli palik.

$$\begin{array}{r} 2 \\ 3 \\ \hline 6 \\ 3 \\ \hline 18 \\ 5 \\ \hline 90 \end{array}$$

Szus tagad wajrynoj winu caur utru, un tod wiel caur tim atrastim dalejtoim, un tys skajtlis kurs iznok (90) byuś tys wyssim darejgajs sauciejs.

Saskajti:

33) $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{5}$, $\frac{5}{6}$, $\frac{7}{8}$, $\frac{9}{10}$, $\frac{11}{12}$.

34) $6\frac{4}{5}$ rub., $7\frac{13}{15}$ rub., $8\frac{29}{30}$ rub., $\frac{14}{15}$ rub.

35) 6 pudi $8\frac{1}{6}$ marc., 9 p. $10\frac{3}{8}$ m., 12 p. $15\frac{9}{10}$ m., 25 p. $25\frac{9}{10}$ m. un $30\frac{2}{3}$ m.

Jo na wary tyulejt atrast kajda wyssim darejga saucieja, kuru caur cytim sauciejim bez atłykuma war dalejt, tod wajaga tikwin wyssus sauciejus cytu caur cytu wajrynot', un kas iznok, byuś tys wyssim darejgajs sauciejs. Pajmsim diel probys $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{5}$. Sze soki: 2 rejźis 3 ir 6, un 5 rejźiś 6 ir 30.

Pirokstí tus 30 augszy, un pieć dory taj kaj tiewi iksz 10to § asmu wujcieis.

	30
$\frac{1}{2}$	15
$\frac{2}{3}$	20
$\frac{3}{5}$	18
30 :	53 $\quad 1\frac{23}{30}$
	30
	23

Saskajti wiel:

36) 842 rub. $6\frac{1}{2}$ grywnys., 976 rub. 5 grywnys., 6001 rub. $7\frac{4}{5}$ grywnys., 99 rub. $9\frac{3}{8}$ gr., 1320 rub. 6 gr.

37) 3054 rub. $65\frac{1}{2}$ grywnys, 5475 rub. $26\frac{2}{3}$ gr., 988 rub. $88\frac{3}{4}$ gr., 1736 rub. $67\frac{4}{5}$ gr.

§ 12.

Ap atskajtiejszonu ar dalas-skajtlim.

Kad saucieji winajdi, tod wigła atskajtiejszona, ajsto kad skajtiejtojus wajaga tikwin ajz strejpies pastatiejt',

$\frac{6}{7}$	6
$\frac{2}{7}$	2
	$\frac{4}{7}$

un tod winu nu utra atskajtiejt, taj kaj sze.

§ 13.

Atskajti nu $21\frac{3}{8}$ czetwierties $12\frac{7}{8}$ czetwierties. Sze zamiejis dalas-skajtlis lełoks nekaj augszdieis, todiel ajzniem

2.1.$\frac{3}{8}$	11
12$\frac{7}{8}$	7
	4
8$\frac{4}{8}$	$\frac{1}{2}$

1 nu tim wassałym skajtlim uz tom ostońdalom. Szus

piskajti da tom $\frac{3}{8}$, tod tiew byuś $\frac{1}{8}$; bet nu tom wary $\frac{1}{8}$ wigli atskajtiejt', tod palik $\frac{4}{8}$ aba $\frac{1}{2}$.

38) Atniem $\frac{1}{8}$ rub. nu $10\frac{3}{8}$ rublim.
39) $\frac{3}{10}$ rub. nu $28\frac{1}{10}$ rub.
40) $\frac{13}{15}$ pyury nu $7\frac{11}{15}$ pyuru rudzu.

§ 14.

Kad saucieji naw winajdi, diel probys, sze łaj byutu jo-atskajta $\frac{1}{3}$ nu $\frac{5}{8}$, tod mieklej papryksz diel obieim darejgu saucieju lejdz tam kaj tiewi asmu wujciejs iksz § 10 un 11.

$$\begin{array}{c|c} & 24 \\ \hline \frac{5}{8} & 15 \\ \frac{1}{3} & 8 \\ \hline & \frac{7}{24} \end{array}$$

41) Atniem $\frac{1}{6}$ nu $\frac{9}{7}$, un $\frac{3}{7}$ nu $\frac{1}{6}$, un $\frac{5}{6}$ nu $\frac{8}{6}$.
42) — $\frac{3}{4}$ rub. nu $\frac{4}{5}$ rub.
43) — $\frac{5}{4}$ rub. nu $\frac{21}{25}$ rub.
44) — $\frac{5}{8}$ nu $\frac{18}{16}$.

§ 15.

Kad wajdziejtu $\frac{2}{3}$ atskajtiejt nu 8, tod piroksti taj:

$$\begin{array}{r|l} 8.(\frac{2}{3}) & 5 \\ \frac{2}{3} & 2 \\ \hline 7\frac{3}{3} & \end{array}$$

Tagad atniem 1 nu 8, un winiu atniemtu 1 patajsi par picdalom, tod tiew wiersum uz tom $\frac{2}{3}$ stowiejs $\frac{8}{3}$, un byuś wigła atskajtiejszona.

45) Atskajti nu 20 pud. $\frac{11}{21}$ pud.
46) — nu 48 atniem $\frac{7}{15}$.
47) — $\frac{8}{23}$ nu 5.
48) — $\frac{13}{16}$ nu 14.

§ 16.

Ap wajrynoszonu ar dalas-skajtlim.

Kad dalas caur dalom ir jo-wajrynoj, tod wajrynoj papryszku skajtiejtoju caur skajtiejtoju, — tys byuś jaunajs skajtiejtojs, — un pieć saucieju caur saucieju, — tys byuś jaunajs sauciejs.

Diel probys; wajrynoj $\frac{3}{4}$ caur $\frac{4}{5}$, tod byuś $\frac{12}{20}$ aba $\frac{3}{5}$.

49) Wajrynoj $\frac{13}{15}$ caur $\frac{9}{13}$. 50) $\frac{19}{20}$ caur $\frac{17}{18}$. 51) $\frac{13}{51}$ caur $\frac{5}{16}$. 52) $\frac{27}{30}$ caur $\frac{38}{50}$.

§ 17.

Kad dait dalas-skajtli wajrynot' caur wassału skajtli, taj kaj $\frac{3}{16}$ caur 321, tod wajrynoj 321 caur skajtiejtoju, un

```
        321
         13
       ----
        963
       321
  16 : 4.173 | 260 13/16
       32::  |
       ----
        97:
        96:
       ----
         13
```

kas iznok, tû tu dalej caur saucieju, tod biejdzût' uz goła iznoks $260\frac{13}{60}$.

53) 1 gobołs moksoj $\frac{8}{9}$ rub. cik moksoj 148 goboły?

54) Wajrynoj $\frac{3}{4}$ rub. caur 9. 55) 5 rub. caur $\frac{1}{4}$.

56) — 12 rub. caur $\frac{9}{45}$. 57) 18 caur $\frac{4}{11}$.

Ajztiemiej łabi iksz towa prota: 1) kad sauciejs it iksz wassała skajtla (kaj pi $\frac{3}{6}$ rejź 18), tod łobok dalej szu wassału skajtli papryksz caur saucieju (6 iksz 18 it 3 rejź) un wajrynoj rodiejtoju 3 caur skajtiejtoju.

58) Wajrynoj $\frac{4}{5}$ rub. caur 10. 59) $\frac{3}{4}$ rub. caur 16.

60) — 64 caur $\frac{3}{8}$. 61) 25 caur $\frac{17}{18}$.

2, Kad sauciejs un wassałajs skajtlis winajds, tod tikwin izdziaś obiejus.

62) Wajrynoj $\frac{4}{5}$ caur 5. 63) $\frac{5}{6}$ caur 6. 64) $\frac{4}{9}$ caur 9.

§ 18.

Kad wassału skajtli un wiel dalas-skajtli caur wassału skajtli ir jowajrynoj, diel probys $123\frac{4}{5}$ caur 67, tod wajrynoj papryszku wassału skajtli caur wassału skajtli; pieć wajrynoj dalas-skajtli caur zamieju skajtli, un kas iznokś, tû tu piskajti pi cytim skajtlim; tod uz goła iznokś $8294\frac{3}{5}$.

$$\begin{array}{r} 123\frac{4}{5} \\ 67 \\ \hline 861 \\ 738 \\ 53\frac{3}{5} \\ \hline 8294\frac{3}{5} \end{array}$$

65) Wajrynoj $236\frac{7}{9}$ caur 64.

66) Wajrynoj $6\frac{4}{3}$ caur 3.

67) Wajrynoj 5 caur $7\frac{3}{4}$.

68) 25 rub. $20\frac{3}{4}$ kap. niem 8 rejź.

§ 19.

Kad ir jôwajrynoj majsiejtus skajtlus tys ir, wassałus skajtlus un dalas caur wassałym skajtlim un dalom, diel

$$\begin{array}{r|l} 28\frac{2}{3} & \\ 16\frac{3}{4} & \\ \hline 168 & \\ 28 & \\ 21 & 6 \\ \hline 10\frac{3}{4} & 4 \\ \frac{1}{2} & 3 \\ \hline 480\frac{1}{6} & \end{array}$$

probys $28\frac{2}{3}$ caur $16\frac{4}{7}$, — tod wajrynoj papryszku wassałus skajtlus caur wassałym skajtlim; pieć augzdieju wassału skajtli caur zamieju dalu (§ 17); tułajk zamieju wassału skajtli caur augzdieju dalu, un uz goła wiel dalu caur dalu (§ 16), lić ikkotru skajtli sowâ pinokamâ witâ, un saskajti. Sze wiel dumu diel probys:

69) Wajrynoj $365\frac{4}{7}$ caur $497\frac{1}{8}$.

70) Wins bierkows moksoj 901 rub., cik tod moksoj $55\frac{5}{6}$ bierk.?

71) 1 puds moksoj $3\frac{3}{4}$ rub., cik moksoj $2\frac{1}{2}$ pudi?

72) Wajrynoj $12\frac{1}{2}$ rub. caur $5\frac{1}{4}$.

73) — $15\frac{1}{2}$ caur $9\frac{3}{7}$.

74) Kad $40\frac{1}{2}$ kap. moksoj par marciniu, cik tod moksojs par 20 marcieniom?

Pimini wiel! Jo wajrok ne kaj 2 dallas ir jowajrynoj, tod ir jowajrynoj wyssus skajtiejtojus un wyssus sauciejus sowâ storpâ; diel probys: $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{5}{6}$, $\frac{8}{9}$.

Roksti wyssus skajtitojus cytu pi cyta, wielć zam winim strejpi, un stoti zam strejpieś wyssus sauciejus cytu pi cyta.

Sze itaj: . . . . . $\frac{1\times2\times3\times5\times\overset{2}{8}}{2\times5\times4\times6\times\underset{2}{9}}$

Tagad izdziaś augszy un zamu itus skajtlus, kotry ir winajdi, pruti 2 un 2, un taj tolok.

Tułajk wieryś un raugi, woj kajds skajtiejtojs na it iksz kajda saucieja, aba kajds sauciejs iksz kajda skajtiejtoja, kaj sze 3 iksz 6, un 4 iksz 8, un tim piroksti rodiejtojus. Szus rodiejtojus (2) otkon wary winu pret ûtru izdziaśt; tod biejdzût pi goła palik naizdzasti tikwin 1 un 9, kas ir $\frac{1}{9}$. Jo augszy waj zamu palik wajrok skajtlu, tod tus wajaga wajrynot', skajtiejtoju ar skajtiejtoju, un saucieju ar saucieju.

Sze diel probys wajrynoj:

75) $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{8}{9}$, $\frac{9}{10}$, $\frac{2}{3}$.

76) $\frac{4}{7}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{14}{15}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$.
77) $\frac{3}{4}$, $\frac{5}{12}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{11}{35}$, $\frac{1}{2}$.
78) $\frac{5}{6}$, $\frac{7}{25}$, $\frac{4}{7}$, $\frac{5}{16}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{5}{6}$.

§ 20.

Ap dalejszonu ar dalas-skajtlim.

Kad dalas-skajtlus caur tajdim dalas-skajtlim ir jodalej, kotrym ir winajdi saucieji, kaj sze dumu diel probys $\frac{28}{48}$ caur $\frac{7}{45}$, — tod tik skajtiejtojus ir jodalej, pruti 28 caur 7. — Kas iznok, tys roda, cik rejźu $\frac{7}{45}$ iksz $\frac{28}{48}$ atsarunas, pruti 4 rejźis.

Bet kad naw winajdi, diel probys jo byutu $\frac{7}{8}$ jodalej caur $\frac{3}{5}$, tod tułajk pawyssam cyta ir dalejszona. — Tie tagad wajag dalejtoju apgryźt, pruti tys ir winiu wiersieju skajtli par zamieju, un winiu zamieju skajtli par wiersieju patajsiejt; taj $\frac{3}{2}$. Nu tagad wajrynoj wînu dalas-skajtli caur utru (§ 16), tod dalejszona un byuś padarejta. Sze itaj:

$$\frac{3}{2} \times \frac{7}{8} \text{ ir } \frac{21}{16} \text{ aba } 1\frac{5}{16}.$$

79) Dalej $\frac{7}{12}$ caur $\frac{9}{8}$. 80) $\frac{1}{5}$ caur $\frac{7}{10}$.
81) Caur $\frac{1}{2}$ dalej $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{3}{7}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{3}{10}$.
82) Caur $\frac{1}{2}$ dalej $\frac{3}{4}$, $\frac{17}{25}$ caur $\frac{17}{20}$, $\frac{9}{25}$ caur $\frac{9}{15}$, $\frac{15}{16}$ caur $\frac{11}{12}$, $\frac{5}{8}$ caur $\frac{5}{6}$, $\frac{23}{48}$ caur $\frac{13}{30}$, $\frac{47}{60}$ caur $\frac{13}{34}$.

§ 21.

Kad dalas-skajtli caur wassału skajtli ir jodalej, kaj sze diel probys $\frac{3}{4}$ caur 8, tod patajsi papryszk szu wassału skajtli par łîku dalas-skajtli (§ 1), strejpi zamu wyłkdams un tod 1 parakstiejdams, sze itaj $\frac{8}{1}$.

Nu tagad apgryź dalejtoju (§ 20) un soki: $\frac{1}{8}$ rejź $\frac{3}{4}$ ir $\frac{3}{32}$. Aba wiel łobok: wajrynoj tikwin saucieju caur tû wassału skajtli; ajsto kad cik rejźu sauciejs byuś wajrynots, tik rejźu dalas-skajtlis byuś mozoks tajsiejts, aba

dalejts; taj: kad tiew $\frac{3}{4}$ caur 8 ir jodalej, tod tu tikwin piroksti 3 par skajtiejtoju, un soki: 8 rejźis 4 ir 32, szus 32 tam par saucieju łykdams. — Aba ar: łaj sauciejs palik kajds ir, un dalej tikwin skajtiejtoju caur tû wassału skajtli, jo szys iksz winia lejdziejgi it; diel probys $\frac{1}{5}$ dalejtas caur 7, ir $\frac{1}{5}$.

83) Dalej $\frac{4}{5}$ caur 4, un $\frac{7}{8}$ caur 7, un $\frac{8}{9}$ caur 16.

84) 12 marc. moksoj $\frac{5}{6}$ rub., cik moksoj 1 marc.?

85) Dalej $\frac{1}{3}$ caur 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 15, 18, 20, 24, 36.

86) Dalej $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{5}{6}$, $\frac{7}{8}$, $\frac{8}{9}$, $\frac{9}{10}$, $\frac{14}{16}$, $\frac{21}{23}$, $\frac{28}{35}$, $\frac{35}{42}$, $\frac{42}{46}$ caur 7.

§ 22.

Kad wassału skajtli caur dalas-skajtli ir jodalej, die probys 8 caur $\frac{3}{4}$, tod patajsi papryszku tû wassału skajtli par dalas-skajtli (§ 21), un pieć dory, kaj iksz 20ta § ir mociejts; aba wajrynoj saucieju caur tû wassału skajtli, un kas tod iznok, tû dalej caur skajtiejtoju; diel probys: $\frac{8}{1}\times\frac{3}{4}$ ir $\frac{32}{3}$, aba $10\frac{2}{3}$; woj otkon taj: 4×8 ir 32, un szy caur 3 dalejti ir $10\frac{2}{3}$.

87) Dalej 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 caur $\frac{3}{5}$.

88) Caur $\frac{4}{5}$ dalej 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20.

§ 23.

Kad iksz dalejtoja aba iksz dalama wassała skajtla, un tur kłot wiel dalas-skajtli atsarunas, tod tus tu papryszku îgruziej, tys ir: dud' obieim winajdu wordu, aba winius patajsi par dalas-skajtlim. Grybadams $3\frac{3}{4}$ igruziejt, aba szo skajtla wiertiejbu ar dalas-skajtli iztiejkt', tod dory taj: Wajrynoj tû wassału skajtli caur tû kłotsto-

$$\frac{3\frac{3}{4}}{\frac{15}{14}}$$

wamu saucieju, un piskajti winia skajtiejtoju, tod tiew

iznokś 15. Tie wielć strejpi zamu; un paroksti otkon tû saucieju, tod sze byuś $\frac{15}{4}$, kas winâ wiertiejbâ stow ar $3\frac{3}{4}$. — Kad jau wassały skajtli ar sowom dalom taj ir igruziejti, tod tułajk war dalejt, kaj 20tâ § ir mociejts: sze dalej diel probys:

89) Dalej $17\frac{3}{4}$ caur 8. 90) Dalej 8 caur $17\frac{3}{4}$.

91) 12 bierkowu moksoj $146\frac{2}{3}$ rub, cik tod moksoj 1 bierkows?

92) $16\frac{1}{2}$ czetwierties moksoj 11 rub., cik moksoj 1 czetwiert?

93) $\frac{4}{5}$ marc. moksoj $12\frac{1}{3}$ rub., cik moksoj 1 marc.?

94) $4\frac{1}{2}$ arszyni moksoj $\frac{9}{10}$ rub., cik 1 arsz.?

95) Par $24\frac{2}{3}$ rub. daboja naskas 1 kopu uzuła gołdu, cik dabojs par $630\frac{1}{3}$ rub.?

96) Caur $8\frac{3}{4}$ dalej $7\frac{1}{2}$, $11\frac{4}{7}$, $91\frac{5}{6}$, $80\frac{2}{3}$.

97) Cik rejzies it 7 marc. $12\frac{1}{3}$ łot. iksz 1 puda 15 marc. $8\frac{5}{8}$ łot.?

Szus czetrus rekinoszonas-sposobus aba rekinoszonas-darejbas ar dalas-skajtlim zynodams, sapraśsi tagad ar gon pats poszas lełokas treju skajtlu rekinoszonas ar dalas-skajtlim izrekinot', jo tik kocz druścień sowu protu palejgâ nimsi. Sze tiew tagad wiel drusku rekinoszonu diel paraudzieszonas!

98) Kad par marcieniu moksoj $\frac{3}{4}$ rub., cik tod moksojs 17 marc.?

99) Cik rublu byuś jodud par $\frac{4}{5}$ pudu, kad 1 puds moksoj 18 rub.?

100) 1 ulekts moksoj 3 rub. 40 kap., cik tod moksojs $4\frac{1}{2}$ ulekt?

101) 1 marc. moksoj 6 rub. $42\frac{1}{2}$ kap., cik moksojs 2 pudi 6 marc.?

102) Par 1 rub. daboj $3\frac{1}{2}$ marc., cik par $\frac{4}{5}$ rub.?

103) 1 ulekts moksoj $4\frac{1}{2}$ rub., cik $7\frac{1}{3}$ ulek?

104) Kad $\frac{3}{4}$ ulek moksoj 1 rub. 17 kap., cik 1 ulek?

105) $\frac{3}{4}$ marc. moksoj $\frac{2}{3}$ rub., cik 1 marc.?

106) $6\frac{2}{3}$ pyury moksoj 8 rub. 20 kap., cik 1 pyurs?
107) Kad $4\frac{2}{3}$ ulek. moksoj $18\frac{1}{2}$ rub., cik tod 1 ulek?
108) 2 marc. moksoj 7 rub. 30 kop., cik $\frac{2}{3}$ marc?
109) $\frac{2}{3}$ pudi moksoj 8 rub. 20 kap., cik $\frac{4}{5}$ pudi?
110) $\frac{2}{3}$ marc. moksoj $\frac{4}{5}$ rub., cik $\frac{3}{4}$ marc.?
111) $2\frac{1}{2}$ bierk. moksoj 15 rub. 30 kap., cik $5\frac{2}{5}$ bierk?
112) $2\frac{1}{4}$ ulek. moksoj $\frac{3}{4}$ rub., cik moksoj $20\frac{2}{3}$ ulek.?

Naudys-, mâra- un swora-rodiejtojs.

1. Krywu-nauda.

Ziejmies.		Sudobra Rubli.	Miedzies Rubli.	Sudobra kapiejkas.	Groszy.	Wara kapiejkas.
Pus Imperjałs.	1 Puś Imp. (załta) tur	5	20	500	1000	2000
Sudobra Rublis.	1 Sudobra Rublis tur	—	4	100	200	400
Miedziś Rublis.	1 Miedz. (aba wara) tur	—	—	25	50	100
Sudobra Kap.	1 Sudobra kap. tur .	—	—	—	2	4
Groszs	1 Groszs tur	—	—	—	—	2

2. Krywu łabiejbas-mârs.

Ziejmies.		Osmiéns.	Czetwrks.	Garcz.	iznas lejdz myusu mâram.
Czetwiert	1 Czetw.	2	8	64	3 pyury.
Osmiens	1 Osmiens	—	4	32	1 pyurs 2 sicieni.
Czetwieryks	1 Czetwk.	—	—	8	2 sicieni aba 8 garczy.
Garcz.	1 Garcz	—	—	—	4 kwartas.

3. Rejgys łabiejby-mârs.

Ziejmies.		Pyury.	Sicieni.	Kannas.	Stopi.
Lastie.	1 lastu rudzu	45	270	1215	2430
Pyurs.	1 pyurs	—	6	27	54
Sicieńsz.	1 sicieńsz	—	—	4½	9
Kanna.	1 kanna	—	—	—	2

4. Garuma-mârs.

Ziejmies.		Ass.	Ulekties.
Wiersta.	1 Wiersta. .	600	1800
Ass.	1 Ass	—	3

Tiemiejszona: 1 Dziesiecina (Krywu-ziemies-mârs) tur 3 pyuru-witas. 8 wiewiera-ulektis ir 9 Rejgys-ulektis. 5 Wilnys-ulektis ir 6 Rejgys-ulektis. 3 Krywu-Arszyni ir 4 Rejgys ulektis. 1 Arszyns tur 16 Wierszku.

5. Krywu-swory.

Ziejmies.		Pudi.	Marc.	Zołotniki.
Bierk.	1 Bierk.	10	400	38400
Pud.	1 Puds.	—	40	3840
Marcin.	1 Marc.	—	—	96

Tiemiejszona: 1 Marcienia tur iksz siewis pa myusu czotam 32 łoti un 1 łots 4 czwierties.

6. Rejgys-swory.

Ziejmies.		Rejgys Pudieni.	Marc.	Łoti.
Bierk.	1 Bierkowa . . .	20	400	12800
Rejgys Pudi.	1 Rejg. pudieńsz	—	20	640
Marc.	1 Marcienie . . .	—	—	32

Tiemiejszona: Rejgys pud: aba Lis-puds ir wyss wins.

Ap skajtamom litom.

1 gromota bołto papiejra ir 24 łopas.
1 kopa ir 60 gobołu.
1 tuzins ir 12 gobołu.

Ap łajka skajtiejszonu.

1 gods tur 12 mienieszu, aba 52 niedielas, aba 365 dinas Ikkotram catturtam godam (lełam godam) ir 366 dinas.

Pi rekinoszonas tur 1 gods 12 mienieszus.
1 mien. 4 niedielas.
1 niediela 7 dinas.
1 dina 24 stundies.
1 stundie 60 minutas.
1 minuta 60 sekundu.

Szy 12 mienieszy ir:
Jauna goda mienies tur 31 dinas.
Swacajnis mienies tur 28 dinas*)
Pawasara mienies tur 31 dinas.
Sułu mienies tur 30 dinas.
Łopu mienies tur 31 dinas.
Wossorys mienies tur 30 dinu.
Sina mienies tur 31 dina.
Łabiejbys mienies tur 31 dinu.
Rudinia mienies tur 30 dinu.
Lejta mienies tur 31 dina.
Sołnys mienies tur 30 dinu.
Zimys-mienies tur 31 dina.

*) Lelajâ godâ Swacajnies mienies tur 29 dinas.

Pilikums

da

Rekinoszonys-Pamociejszonaj.

Iksz szo pilikuma stow ti skajtli, kury iznok pi rekinoszonom Rekinoszonas-pamociejszonas. Bet szam pilikumam nawajag byut kłot pisitam pi cytom łopom Rekinoszonas-gromotienis; winiam tikwin ir jo-stow szkolmiejstiera rûkâ.

Pilikums

da

Rekinoszonas-pamociejszonaj

iksz kotra pilikuma ti skajtli stow, kury iznok pi rekinoszonom szos gromotienis, un kotram nawajaga byut pisitam pi cytom łopom gromotienies, bet kotram ir jo-stow szkolmiejstiera rûkâ.

I. Pi saskajtiejszonas.

1) 7422. — 2) 10,235. — 3) 13,684. — 4) 48,908. — 5) 215. — 6) 1785. — 7) 20,163. — 8) 654,312. — 9) 89·890,374. — 10) 14,654. — 11) 123,048. — 12) 196,722. — 13) 9855. — 14) 77,881. — 15) 2840. — 16) 340,716. — 17) 116,852. — 18) 13,256. — 19) 170,979. — 20) 34,147. — 21) 659,550. — 22) 30,064. — 23) 40,801. — 24) 6705. — 25) 7824. — 26) 10,323. — 27) 1592. — 28) 4·126,430. — 29) 2·934,987. — 30) 4·192,077.

II. Pi atskajtiejszonas.

1) 75,252. — 2) 41,252. — 3) 8765. — 4) 22,222. — 5) 6423. — 6) 15,263. — 7) 4332. — 8) 61,153. — 9) 15,642. — 10) 914,813. — 11) 542,289. — 12) 67,817. — 13) 45,608. — 14) 136,878. — 15) 31,395. — 16) 65,689. — 17) 111,643. — 18) 14,689. — 19) 114,275. — 20) 46,598. — 21) 10,903. — 22) 33,017. — 23) 618,754. — 24) 4·642,568. — 25) 1808. — 26) 78,657. — 27) 2·423,502. — 28) 118,766. — 29) 2·249,938. — 30) 2·006,080. — 31) 43,543. — 32) 96,556. — 33) 3·224,432. — 34) 75,014. — 35) 50,543. — 36) 685,000. — 37) 607,030. — 38) 1514. — 39) 4908. — 40) 5875. — 41) 10,609. — 42) 22,879. 43) 72,609. — 44) 223,925. — 45) 573. — 46)

569. — 47) 27,024. — 48) 60,263. — 49) 86,689. — 50) 6166. — 51) 7017. — 52) 7770. — 53) 9822. — 54) 18,805. — 55) 287,052. — 56) 7·720,185.

III. Pi wajrynoszonas.

1) 1,975·308,642. — 2) 2,962·962,963. — 3) 3,950·617,284. — 4) 4,938·271,605. — 5) 5,925·925,926. — 6) 6,913·580,247. — 7) 7,901·234,568. — 8) 8,888·888,889. — 9) 949,851. — 10) 1·802,944. — 11) 4·242,456. — 12) 7·051,736. — 13) 3·422,944. — 14) 1·575,615. — 15) 5·585,316. — 16) 121·971,042. — 17) 3,523·908,756. — 18) 1·115,010. — 19) 7·037,120. — 20) 42·555,360. — 21) 1·836,000. — 22) 44·850,000. — 23) 184·800,000. — 24) 52·200,000. — 25) 13·175,000. — 26) 67·640,000. — 27) 2·410,800. — 28) 1·981,356. — 29) 45·164,064. — 30) 252,970. — 31) 96,929·167,050. — 32) 62·714,412. — 33) 9,090,750. — 34) 237,692. — 35) 297,115. — 36) 356,538. — 37) 21·587,656. — 38) 24·286,113. — 39) 1,111·111,101. — 40) 5,873·546,592. — 41) 963·315,729. — 42) 18,188·321,445. — 43) 238·733,568. 44) 531·140,742. — 45) 852·767,910. — 46) 17,260. — 47) 258,900. — 48) 34,520. — 49) 431,500. — 50) 750,000. — 51) 5·000,000. — 52) 1·750,000. 53) 2·250,000. — 54) 1·618,722. — 55) 3·221,496. 56) 3·998,961. — 57) 8·001,909. — 58) 13·611,200. 59) 85·758,080. — 60) 120·410,240. — 61) 154,972,160.

IV. Pi dalejszonas.

1) 228. — 2) 236. — 3) 1777. — 4) 1481. 5) 2191. — 6) 1·411,605. — 7) 122,112. — 8) 141,141. — 9) 456.239. — 10) 24,692. — 11) 39,161. — 12) 43,247. — 13) 11,255. — 14) 1·656,718$\frac{2}{3}$. — 15) 828,359$\frac{2}{5}$. — 16) 552,239$\frac{3}{5}$. — 17) 621,269$\frac{4}{5}$. — 18) 32906$\frac{5}{7}$. — 19) 2·485,078. — 20) 994,031$\frac{1}{3}$. — 21) 710,022$\frac{2}{7}$. — 22) 56,342.

— 23) 112,684. — 24) $214,148\frac{10}{43}$. — 25) $107,334\frac{60}{83}$. — 26) 24,365. — 27) $91,638\frac{439}{887}$. — 28) 132,546. — 29) $1014\frac{8427}{9081}$. — 30) 10,365. — 31) $3861\frac{15}{32}$. — 32) $477\frac{17}{40}$. — 33) $45,073\frac{24}{40}$. — 34) $228\frac{3161}{5100}$. — 35) $166\frac{7670}{15000}$. — 36) $20,257\frac{11}{60}$. — 37) 1232. — 38) 16,963. (1) — 39) 11,364. (4) — 40) 13,755. — 41) 158,567. — 42) 1'118,002. — 43) 71,703. — 44) 1'400,148. (6) — 45) 267,598. (2) — 46) 237,865. (1) — 47) 10,238. (27) — 48) 8012. (51) — 49) 7274. (55) — 50) 6742. (34) — 51) 35. (162) — 52) 52. (177) — 53) 2180. (232) — 54) 4587. (161) — 55) 28. (216) — 56) 39. (35) — 57) 2000. (319) — 58) 6111. (77) — 59) 149,187. (245) — 60) 58,093. — 61) 2743. — 62) 27,259. 63) 1084. — 64) 250. — 65) 48. (7067).

V. Pi saskajtiejszonas ar worda-skajtlim.

1) 96 pyury 3 sic. — 2) 999 bierk. 15 Rejgys pud. 4 marc. — 3) 152 bierkowys, 13 Rejg. pud., 15 marc. — 4) 3284 rub. sud. 82 kap. — 5) 7653 rub. sud. 12 kap. — 6) 543 godi 2 nied. 1 dina. — 7) 32 kopas 17 gobołu. — 8) 55 ulekszy. — 9) 9270 rub. s. 88 kap. — 10) 5 bierkowys. 313 marc. 4 łoti. — 11) 2776 czetwierties, 4 czetwieryki, 4 garczy. — 12) 12,320 bierkowys 11 Rejgys pudu 10 marcinies. — 13) 50 Pudu 15 marcin. — 14) 721 bierk. 155 marc.

VI. Pi atskajtiejszonas ar worda skajtlim.

1) 1234 rub. sud. — 2) 123 rub. sud. 12 kap. — 3) 456 rub. 88 kap. — 4) 876 rub. 64 kap. — 5) 65 pyur. 5 sic. — 6) 630 czetwierties 2 czetwieryki 3 garczy. — 7) 29 last. 16 pyuru 4 sic. — 8) 29 godi. — 9) 2655 rubli 25 kap. — 10) 449 rub. 93 kap. — 11) 26 marc. 19 łotu, 3 czwiercis. — 12) 455 rub. 10 kap. — 13) 288 bierkowys 8 pudi 44 marc. 41 zołotniks. — 14) 37 godi 3 mien. 9 dinas. —

15) 47 godi 8 mien. 26 dinas. — 16) 44 godi 3 mien. 17 dina.

VII. Pi wajrynoszonas ar worda-skajtlim.

1) 123,400 kap. — 2) 13,765 kap. — 3) 3766 rub. — 4) 17,630 rub. 22 kap. — 5) 23,055 rub. 6 kap. — 6) 112,233 pyury. — 7) a. 1779 bierk. 9 Rejg. pud. 12 marc. — b. 1725 bierk. 2 Rejg. pud. 8 marc.; — obiejim kûpâ 3504 bierk. 12 Rejg. pud. — 8) 1075 kopas siru. — 9) 8766 stund. — 10) 3150 rub. — 11) 270 last. 58 pyuru 4 sic. — 12) 2382 bierk. 11 Rejg. pud. 4 marc. — 13) 4198 czetwiertiu 4 czetwieryki. — 15) 28 Pudi 13 marc. 16 łotu.

VIII. Pi dalejszonas ar worda-skajtlim.

1) 887 rub. — 2) 213 marc. 21 łoti. — 3) 1 Puds 20 marc. — 4) 12,057 rub. 5 kap. — 5) 567 rub. 23 kap. — 6) 87 lasties 6 pyury 5 sicieni. — 7) 35 rub. 37 kap. — 8) 967 rub. 80 kap. — 9) 212 jyudzu. — 10) 16 rejź. — 11) 85 rejź. (2) — 12) 20 rejź. — 13) 323 marc. 16 łot. — 14) 712 marc. 23 łot. 2 czwiercis. (22 palik). — 15) Tamâ godâ 1830, 14ta Rudinia-mieniesł. — 16) 20 rub. 40 kap. — 17) 192 rub. 80 kap. — 18) 602 rub. 64 kap.

IX. Pi treju skajtlu rekinoszonas.

1) 8480 rub. — 2) 282 rub. — 3) 3 rub. — 4) 13 rub. — 5) 45 pyury. — 6) 25 rub. — 7) 72 kap. — 8) 15 kap. — 9) 3989 rub. 25 kap. — 10) 214 rub. 70 kap. — 11) 7656 rub. 52½ kap. — 12) $93\frac{3447}{4444}$. — 13) 95 pudi. — 14) 27 rub. — 15) Joniam 30, Juram 36 rub. — 16) Grytaj 98 kap., Ilziaj 1 rub. 96 kap., Iwaj 2 rub. 94 kap., un Zolaj 3 rub. 92 kap. — 17) Bartuls 43 rub. 50 kap., Miejkuls 36 rub. 25 kap., Tansławs 65 rub. 25 kap. Wini bieja nupelniejuszy: Bartuls 13 rub. 50 kap., Miejkuls 11 rub.

25 kap. Tansławs 20 rub. 25 kap. — 18) 7 nied. 3 din. — 19) 24 jyudzies. — 20) 2 pudi 37 marc. 13 łotu. — 21) 50 pudi. — 22) 5 rub. 60 kap. par niedielu un $93\frac{1}{3}$ kap. dinu. — 23) 3 marc. 13 łotu. — 24) 395 rub. $43\frac{3}{4}$ kap. — 25) 3 pudi $13\frac{3}{8}$ marc. — 26) 59 rub. $24\frac{4}{9}$ kap. — 27) 30 kap. — 28) $98\frac{14}{121}$ kap. — 29) 2 last. $58\frac{13}{16}$ pyuru auzu. — 30) 1273 rub. $46\frac{231}{803}$ kap. — 31) A. $461\frac{7}{13}$, B. $738\frac{6}{13}$, Z. $276\frac{12}{13}$, N. $923\frac{1}{13}$ rub. — 32) A. $118\frac{8}{19}$, B. $142\frac{2}{19}$, Z. $189\frac{9}{19}$ ulek. 33) 6 mien. — 34) 150 racieju. — 35) 12 dinas. — 36) 100 ulekszu. — 37) 15 plowieju. — 38) 10 orklu.

X. Pi dalu-rekinoszonas.

§ 2. 1) $\frac{11}{9}$, 3) $\frac{29}{6}$, 3) $\frac{39}{8}$, 4) $\frac{29}{4}$, 5) $\frac{41}{4}$, 6) $\frac{123}{8}$, 7) $\frac{18267}{50}$, 8) $\frac{46334}{385}$, 9) $\frac{13261}{770}$, 10) $\frac{65107}{5645}$.

§ 3. $\frac{35}{40}$, $\frac{73}{60}$, $\frac{90}{110}$, $\frac{159}{192}$, $\frac{375}{400}$, $\frac{36}{42}$, $\frac{43}{45}$, $\frac{48}{56}$, $\frac{54}{63}$, $\frac{60}{70}$.

§ 4. 1) $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{5}$, $\frac{5}{6}$, $\frac{6}{7}$, $\frac{7}{8}$, $\frac{8}{9}$, $\frac{9}{10}$, $\frac{55}{61}$, $\frac{59}{105}$.

2) $\frac{1}{3}$, $\frac{16}{25}$, $\frac{9}{21}$, $\frac{31}{60}$.

3) $\frac{5}{12}$ aba $\frac{1}{2}$, $\frac{28}{41}$, $\frac{34}{105}$, $\frac{34}{70}$.

4) $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{4}{10}$, aba $\frac{2}{3}$, $\frac{6}{15}$.

5) $\frac{13}{16}$ aba $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{22}$ aba $\frac{2}{11}$, $\frac{8}{18}$ aba $\frac{4}{9}$, $\frac{14}{103}$.

6) $\frac{16}{86}$ aba $\frac{2}{7}$, $\frac{110}{122}$ aba $\frac{55}{61}$, $\frac{14}{36}$ aba $\frac{1}{4}$, $\frac{36}{68}$ aba $\frac{1}{2}$.

7) $\frac{3}{8}$ aba $\frac{1}{4}$, $\frac{10}{36}$, $\frac{18}{96}$ aba $\frac{30}{48}$, $\frac{24}{82}$ aba $\frac{12}{41}$.

8) $\frac{1}{13}$, $\frac{2}{10}$, $\frac{4}{30}$ aba $\frac{1}{5}$, $\frac{50}{184}$ aba $\frac{25}{77}$.

9) $\frac{49}{121}$ un $\frac{81}{234}$ (palîk 1). — 1) $\frac{1}{2}$, 2) $\frac{1}{4}$, 3) $\frac{1}{3}$, 4) $\frac{1}{4}$, 5) $\frac{4}{11}$, 6) $\frac{3}{8}$, 7) $\frac{47}{86}$, 8) $\frac{171}{251}$, 9) $\frac{1}{4}$, 10) $\frac{1}{7}$, 11) $\frac{7}{16}$, 12) $\frac{5}{8}$, 13) $\frac{3}{13}$, 14) $\frac{19}{17}$.

§ 5. 15) 40 kap., 50 kap., 80 kap., 60 kap., 35 kap., 16 kap.

16) 80 kap., $62\frac{1}{2}$ kap., 70 kap., 44 kap., $81\frac{9}{11}$ kap.

17) $22\frac{5}{7}$ marc. 18) 27 łot. $1\frac{3}{7}$ czwiercies.

§ 6. 19) $\frac{2}{3}$ rub., $\frac{3}{10}$ rub., $\frac{1}{4}$ rub., $\frac{4}{5}$ rub., $\frac{1}{20}$ rub., $\frac{3}{4}$ rub., $\frac{7}{20}$ rub., $\frac{9}{20}$ rub.

20) $\frac{1}{64}$ marc., $\frac{37}{128}$ marc., $\frac{3}{224}$ marc., $\frac{3}{384}$ marc. $\frac{1}{180}$ marc., $\frac{3}{512}$ marc., $\frac{107}{224}$ marc.

21) $\frac{1}{40}$ rub., $\frac{3}{80}$ rub., $\frac{13}{250}$ rub., $\frac{41}{200}$ rub., $\frac{31}{120}$ rub., $\frac{247}{800}$ rub., $\frac{133}{192}$ rub.

§ 8. 22) 3 — 23) $3\frac{4}{9}$. — 24) $3\frac{3}{8}$ rub. — 25) 4 marc.

§ 9. 26) 270 rub. — 27) $11\frac{4}{5}$ bierk.

§ 10. 28) $2\frac{1}{12}$ marc. — 29) $1\frac{13}{30}$. — 30) $47\frac{13}{32}$. — 31) $42\frac{13}{18}$. — 32) 5155 rub. $78\frac{1}{3}$ kap.

§ 11. 33) $5\frac{9}{40}$. — 34) $23\frac{137}{150}$. — 35) 54 pud. $10\frac{1}{3}$ marc. — 36) 9241 rub. $5\frac{11}{60}$ gr. — 37) 11255 rub. $48\frac{43}{60}$ gr.

§ 13. 38) $9\frac{1}{2}$ rub. — 39) 27 $\frac{4}{5}$ rub. — 40) $6\frac{13}{15}$.

§ 14. 41) $\frac{29}{42}$, $\frac{10}{12}$, $\frac{33}{56}$. — 42) $\frac{1}{20}$ rub. — 43) $\frac{8}{100}$ — 44) $\frac{13}{40}$.

§ 15. 45) $19\frac{10}{21}$. — 46) $47\frac{11}{18}$. — 47) $4\frac{15}{23}$ — 48) $13\frac{3}{16}$.

§ 16. 49 $\frac{32}{63}$. — 50) $\frac{323}{820}$. — 51) $\frac{65}{816}$. — 52) $\frac{351}{800}$.

§ 17. 53) $131\frac{5}{9}$ rub. — 54) $6\frac{3}{4}$ rub. — 55) $1\frac{1}{4}$ rub. — 56) $2\frac{1}{4}$ last. — 57) $6\frac{6}{11}$. — 58) 8 rub. — 59) 12 rub. — 60) 24 rub. — 61) $5\frac{3}{8}$. — 62) 5. — 63) 5. — 64) 4.

§ 18. 65) $15,153\frac{7}{9}$. — 66) $20\frac{3}{8}$. — 67) $38\frac{3}{4}$. — 68) 201 rub. 66 kap.

§ 19. 69) $182,008\frac{7}{8}$. — 70) $50,305\frac{5}{6}$. — 71) $9\frac{3}{8}$ rub. — 72) $65\frac{3}{8}$. — 73) $146\frac{1}{7}$. — 74) 8 rub. 10 kap. — 75) $\frac{1}{5}$. — 76) $\frac{1}{6}$. — 77) $\frac{11}{280}$. — 78) $\frac{1}{12}$.

§ 20. 79) $\frac{14}{15}$. — 80) $1\frac{1}{2}$. — 81) 1, $1\frac{1}{3}$, $1\frac{1}{5}$, $\frac{4}{7}$. $1\frac{1}{4}$, $\frac{3}{5}$. — 82) $1\frac{1}{2}$, $\frac{9}{10}$, $2\frac{1}{4}$, $\frac{68}{88}$, $\frac{37}{40}$, $1\frac{1}{44}$, 1, $1\frac{21}{104}$, $1\frac{340}{480}$.

§ 21. 83) $\frac{1}{8}$ un $\frac{1}{9}$ un $\frac{1}{15}$. — 84) $\frac{3}{21}$ rub. — 85) $\frac{2}{5}$, $\frac{4}{15}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{4}{25}$, $\frac{2}{15}$, $\frac{3}{35}$, $\frac{4}{10}$, $\frac{4}{45}$, $\frac{1}{15}$, $\frac{4}{75}$, $\frac{2}{45}$, $\frac{1}{25}$, $\frac{1}{30}$, $\frac{1}{45}$. — 86) $\frac{1}{11}$, $\frac{2}{21}$, $\frac{3}{25}$, $\frac{3}{42}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{8}{63}$, $\frac{9}{70}$, $\frac{2}{16}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{3}{23}$, $\frac{4}{33}$, $\frac{7}{42}$, $\frac{6}{46}=\frac{3}{23}$.

§ 22. 87) 3, $4\frac{1}{2}$, 6, $7\frac{1}{2}$, 9, $10\frac{1}{2}$, 12, $13\frac{1}{2}$, 15. — 88) $12\frac{1}{2}$, $13\frac{3}{4}$, 15, $16\frac{1}{4}$, $17\frac{1}{2}$, $18\frac{3}{4}$, 20, $21\frac{1}{4}$, $22\frac{1}{2}$, $23\frac{3}{4}$, 25.

§ 23. 89) $2\frac{7}{32}$, — 90) $\frac{32}{11}$. — 91) $12\frac{1}{3}$ rub. — 92) $\frac{2}{3}$. — 93) $15\frac{5}{6}$ kap. — 94 $\frac{1}{8}$ rub. — 95) $25\frac{5}{6}$ kap. — 96) $\frac{5}{7}$. — 97) $\frac{3743}{8672}$. — 98) $12\frac{3}{4}$ rub. — 99) $14\frac{3}{8}$ rub. — 100) 15 rub. 30 kap. — 101) 552 rub. 55 kap. — 102) $2\frac{4}{5}$ marc. — 103) 33 rub. — 104) 1 rub. 56 kap. — 105) $1\frac{1}{15}$ rub. — 106) 1 rub. 23 kap. — 107) $3\frac{37}{45}$ rub. — 108) 2 rub. $43\frac{1}{3}$ kap. — 109) 9 rub. 84 kap. — 110) $\frac{9}{10}$ rub. — 111) 34 rub. $42\frac{1}{2}$ kap. — 112) $6\frac{34}{47}$.

Gots pilikuma.